

Jenna Mäki & Anu Ylä-Rautio

“Pääsi tavallaan siihen kiinni, että mitä mä tällä mun elämälläni haluan tehdä”

NUOTTI-valmennuksen hyöty nuoren elämässä Etelä-Pohjanmaan alueella aikuissosiaalityötä tekevien näkökulmasta

Opinnäytetyö

Kevät 2020

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Jenna Mäki ja Anu Ylä-Rautio

Työn nimi: ”Pääsi tavallaan siihen kiinni, että mitä mä tällä mun elämälläni haluan tehdä”: NUOTTI-valmennuksen hyöty nuoren elämässä Etelä-Pohjanmaan alueella aikuissosiaalityötä tekevien näkökulmasta.

Ohjaaja: Arja Hemminki

Vuosi:	2020	Sivumäärä: 63	Liitteiden lukumäärä: 2
--------	------	---------------	-------------------------

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia Kelan NUOTTI-valmennuksen vaikuttavuutta Etelä-Pohjanmaan alueella aikuissosiaalityötä tekevien näkökulmasta. Tutkimuksella halutaan selvittää, millainen hyöty NUOTTI-valmennuksesta on nuorelle.

Tutkimuksen teoreettisessa osiossa esitellään tutkimukseen liittyviä käsitteitä. Keskeisiä käsitteitä ovat sosiaalityö, aikuissosiaalityö, toimintakyky, hyvinvointi, osallisuus, syrjäytyminen, elämänhallinta sekä nuoret. Teoriaosuuden lopuksi avataan vielä tukitoimia nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä.

Tutkimuksessa käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää. Aineisto kerättiin teema-haastattelumenetelmällä ja analysoitiin teemoittelumenetelmää käyttäen. Tutkimukseen osallistui Webropol-kyselylomakkeeseen vastaamalla 12 aikuissosiaalityötä tekevää henkilöä sekä henkilökohtaisten yksilöhaastatteluilla kolme aikuissosiaalityötä tekevää henkilöä. Henkilökohtaisiin haastatteluihin osallistujat valittiin sillä perusteella, että he ovat työskennelleet NUOTTI-valmennukseen osallistuneiden nuorten kanssa.

Tutkimustuloksista ilmeni, että NUOTTI-valmennuksen avulla osa nuorista on löytänyt suunnan tulevaisuudelle, esimerkiksi ohjautumalla opiskeluiden pariin tai aloittamalla kuntouttavan työtoiminnan. Havaitsimme yhteneväisyyksiä nuorten lähtökohdissa NUOTTI-valmennukseen siirryttäessä. Esiin nousivat arjen hallinnan haasteet, puutteellinen koulutus, epätietoisuus ja mielenkiinnon puute tulevaisuuden suunnitelmia kohtaan. Myös terveydelliset rajoitteet olivat yksi esiin nousseista lähtökohdista. Tutkimustuloksista ilmeni, että sosiaalitoimessa työskentelevän tehdessä yhteistyötä myös hänellä asiakkaana olevan nuoren ja NUOTTI-valmentajan kanssa tietous nuoren tilanteesta sekä sen etenemisestä oli saumattomampaa.

Pohdinta-osiossa pohditaan kehittämisen kohteita, jollaisiksi tulosten perusteella nousivat esimerkiksi valmennuksen markkinointi, kesto ja kohderyhmän ikähaarukka sekä opinnäytetyö prosessia yleisesti.

Avainsanat: NUOTTI-valmennus, aikuissosiaalityö, nuoret

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Authors: Jenna Mäki and Anu Ylä-Rautio

Title of thesis: Adult social work`s perspective to the NUOTTI coachings benefits in South Ostrobothnia.

Supervisor: Arja Hemminki

Year: 2020 Number of pages:63 Number of appendices:2

The purpose of this thesis was to study the impact of Kela's NUOTTI coaching from the perspective of adult social work in the South Ostrobothnia region. The aim of the study is to find out what benefits the NUOTTI coaching is for young people.

In the theoretical part of the research, we present concepts related to our research. We begin with the concepts of social work and adult social work. After the concept of functional ability, we examine the concepts of well-being, inclusion, exclusion and life management. Last we will open up the concept of young people and their support measures to prevent exclusion.

The study used a qualitative research method. The data were collected using a thematic interview method and analysed using a thematic method. The study included 12 adult social workers with the help of the Webropol questionnaire and three persons working with adult social work through individual interviews. We selected personal interviewees based on the fact that they have worked with young people who participated in the NUOTTI coaching.

The results of the research showed that with the help of NUOTTI coaching, some of the young people have found a direction for the future, for example by directing themselves to studies or starting rehabilitative work. We found similarities in the starting points of young people when moving to NUOTTI coaching. The challenges of everyday management, lack of education, uncertainty and lack of interest in future plans emerged. Health constraints were also one of the starting points that emerged. The results of our research showed that when a social service worker cooperated with his client's young and the NUOTTI coach, the knowledge of the young person's situation and its progress was more seamless.

In the reflection section we will discuss development topics and our thesis process in general.

Keywords: NUOTTI coaching, social work with adults, young

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO	7
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	9
2.1 Aiheen esittely	9
2.2 Yhteistyötahot	10
2.3 Opinnäytetyön tutkimuskysymykset	11
2.4 Aiheeseen liittyvä aiempi tutkimus	12
2.5 Katsaus Etelä-Pohjanmaan nuoriin	14
3 AIHEESEEN LIITTYVIEN KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ.....	17
3.1 Sosiaalityö.....	17
3.2 Aikuissosiaalityö.....	18
3.3 Toimintakyky	19
3.4 Hyvinvointi.....	20
3.5 Osallisuus	21
3.6 Syrjäytyminen.....	22
3.7 Elämänhallinta.....	23
3.8 Nuoret	25
4 TUKITOIMET NUORTEN SYRJÄYTYMISEN EHKÄISEMISESSÄ.....	27
4.1 Nuorten syrjäytymisen ehkäisemisen tukitoimia Etelä-Pohjanmaalla.....	27
4.2 Ammatillinen kuntoutus	27
4.3 NUOTTI-valmennus	28
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	31
5.1 Opinnäytetyöprosessi.....	32
5.2 Aineiston keruu ja analysointi.....	33
5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	38
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	41

6.1 NUOTTI-valmennuksen hyöty nuoren elämässä aikuissosiaalityötä tekevän näkökulmasta	42
6.2 NUOTTI-valmennukseen osallistuvien nuorten lähtökohdat	44
6.3 NUOTTI-valmennuksen merkitys aikuissosiaalityötä tekevän näkökulmasta nuoren yhteiskuntaan uudelleenkiinnittymisessä	45
6.4 Aikuissosiaalityöntekijöiden näkemyksiä ja kehittämis ehdotuksia NUOTTI-valmennuksesta	46
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	49
8 POHDINTA	52
LÄHTEET	57
LIITTEET	63

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Nuoren reitit NUOTTI-valmennukseen	10
Kuvio 2. Vuoden 2018 tilastotietoa nuorten määrästä koko maan osalta.....	15
Kuvio 3. Vuoden 2018 tilastotietoa nuorten määrästä Etelä-Pohjanmaan osalta. ...	15
Kuvio 4. Osallisuuden ulottuvuudet.....	22
Kuvio 5. Raimo Raitasalon elämänhallinnan malli.	24
Kuvio 6. Opinnäytetyöprosessimme.....	33
Kuvio 7. Webropol-kyselyn kysymys1: Oletko työskennellyt nuoren kanssa, joka on käyttänyt/ käyttää NUOTTI-valmennusta?	41
Kuvio 8. Webropol-kyselyn kysymys 2: Oletko itse ohjannut nuorta valmennuksen pariin?	42
 Taulukko 1. Esimerkki aineistomme analysoinnista teemojen mukaan.....	37

1 JOHDANTO

Aiheemme valikoitui aikuissosiaalityöhön sijoittuneen harjoittelun kautta. Aikuissosiaalityötä tekevä sosiaalihjaaja kertoi kokeneensa Kelan järjestämän NUOTTI-valmennuksen positiivisena ja nuoria eteenpäin vievänä, ja siitä heräsi mielenkiinto tutkia asiaa enemmän. NUOTTI-valmennus on suhteellisen uusi Kelan tarjoama palvelu, jonka vaikuttavuudesta on tietoa vielä varsin vähän. Työmme avulla saimme selville aikuissosiaalityötä tekevien mielipiteen NUOTTI-valmennuksen vaikuttavuudesta Etelä-Pohjanmaan alueella. Meitä kiinnostaa, onko aikuissosiaalityötä tekevän näkökulmasta NUOTTI-valmennuksella vaikutusta nuoren yhteiskuntaan uudelleen kiinnittymisessä. Sosiaalityön yhteiskunnallinen merkitys näkyy siten, että sisäisen turvallisuuden tavoitteita tuetaan ehkäisemällä syrjäytymistä ja eriarvoistumista parantaen ihmisten osallistumista ja integroitumista yhteiskuntaan (Karjalainen, Metteri & Strömberg-Jakka 2019, 23).

Tarkoituksemme on opinnäytetyömme avulla selvittää NUOTTI-valmennuksen merkitystä nuoren elämänpolullaan etenemisessä aikuissosiaalityötä tekevän näkökulmasta. Haluamme selvittää Etelä-Pohjanmaan alueella NUOTTI-valmennuksessa olevien nuorten aikuissosiaalityön asiakkaiden lähtökohtia valmennuksen alkaessa aikuissosiaalityöntekijän näkökulmasta. Otimme aikuissosiaalityötä tekevän näkökulman tarkasteluun siitä syystä, että työntekijöitä on helpompi päästä haastattelemaan. Olettamuksemme mukaan yhteistyö ja keskustelu tulee olemaan rikkaampaa työntekijöiden kanssa kuin mitä se olisi nuorten kanssa, joilla saattaa olla sosiaalisten tilanteiden kanssa haasteita. Lisäksi laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (L2000/812) estää tietojen luovuttamisen, jolloin emme tulisi saamaan asiakkaiden yhteystietoja haastatteluja varten.

EU:ssa oli vuonna 2016 yli 6,3 miljoonaa nuorta, jotka eivät olleet koulutuksessa, työssä tai harjoittelussa. Suomen nuorista miehistä kuului hieman yli 10 prosenttia tähän kategoriaan, kun taas nuorista naisista mukaan lukeutui noin 16 prosenttia. Oletamme tutkimuksessa jääneen huomioimatta äitiyslomat ja hoitovapaat, ja sen selittävän naisten suuremman prosentuaalisen määrän. Tutkimus oli tehty 20 - 34-vuotiaille nuorille. (Eurostat, 2019.) Eurostatin tutkimuksessa käytetty ikäjakauma

on hieman työssämme käytettyä ikäjakaumaa korkeampi, mutta tutkimuksen kohdistuttua NEET-nuoriin, ajattelimme huomioida tutkimustuloksen työssämme. KELA määrittelee palvelukuvauksessaan (2019) NEET-nuoreksi nuoren, joka on vailla työtä, opiskelupaikkaa eikä ole suorittamassa asevelvollisuutta eikä siviilipalvelusta. NEET tulee englannin kielen sanoista Not in Employment, Education or Training.

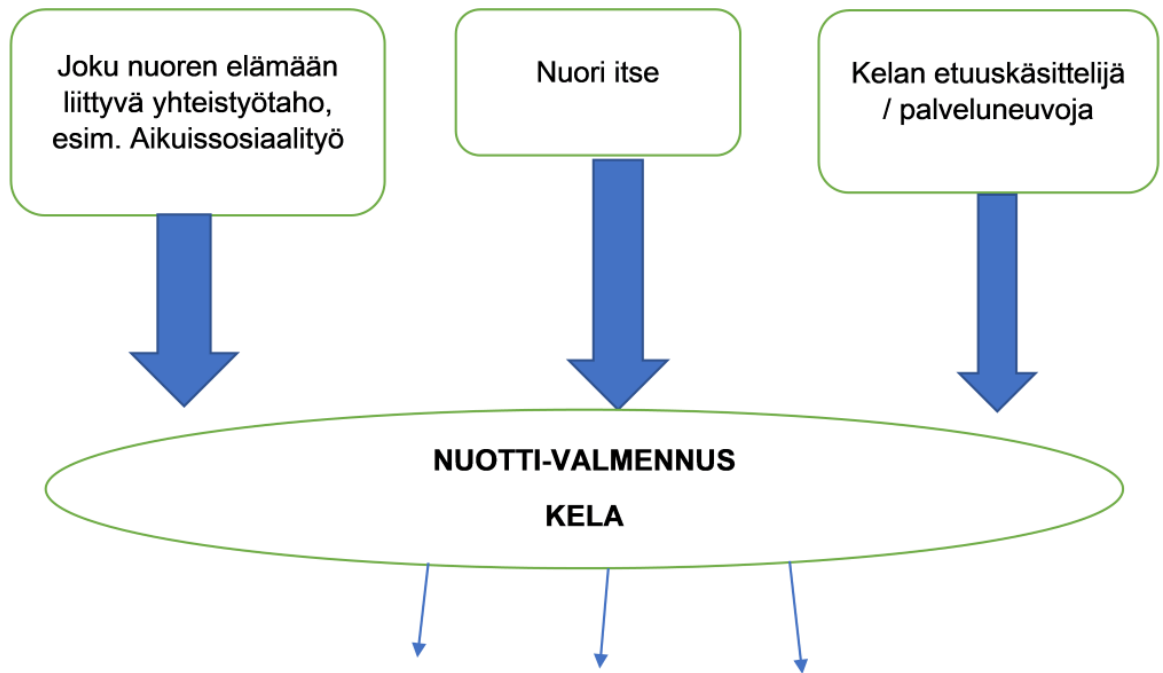
2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa kuvaamme tutkimuksen taustaa. Lisäksi esittelemme yhteistyötahot, tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tavoitteet sekä esittelemme aiemmin aiheesta tehdyn tutkimuksen. Luvun lopussa teemme vielä katsauksen Etelä-Pohjanmaan nuoriin.

2.1 Aiheen esittely

NUOTTI-valmennus kuuluu Kelan tarjoamiin ammatillisiin kuntoutuspalveluihin. Se on maksuton matalan kynnyksen palvelu. Valmennuksen aloittamiseen ei tarvita lääkärinlausuntoja, lähetteitä eikä erillisiä hakemuslomakkeita. Valmennus on suunnattu 16 – 29-vuotiaille nuorille, joilla on merkittävää heikentymää toimintakyvyssä. Heikentymä jollain toimintakyvyn osa-alueella rajoittaa tai jopa estää nuoren tulevaisuuden suunnittelua tai koulutukseen/ työelämään pääsyä. Valmennuksen tavoitteena on nuoren kiinnostuksen herättäminen omaa elämäntilannettaan, taitojaan, vahvuuksiaan ja tulevaisuuden suunnittelua kohtaan. (Kela 2019.)

Nuotti-valmennukseen hakeutuvat nuoret ovat heikentyneen toimintakykynsä vuoksi syrjäytymisvaarassa olevia. Nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä Nurmi (2011) korostaa nuoren itsetunnon tukemista, sosiaalisten taitojen opettelua, myönteisen ajattelun vahvistamista, koulutussuunnitelmien tekemistä sekä uratavoitteista päättämistä. Nuotti-valmennus on näihin tavoitteisiin tähtäävää toimintaa.

Kuvio 1. Nuoren reitit NUOTTI-valmennukseen

Nuori voi ohjautua NUOTTI-valmennukseen eri reittejä (kuvio 1). Yksi reitti on joku hänen elämäänsä liittyvä yhteistyötaho, esimerkiksi aikuissosiaalityö. Nuoren ollessa asiakkaana sosiaalitoimessa hänet voidaan sieltä ohjata palvelun pariin. Kelan etuuskäsittelijä tai palveluneuvoja voi myös ohjata nuorta valmennukseen. Nuorella on myös itsellään mahdollisuus olla yhteydessä Kelaan, ja hakeutua omatoimisesti palveluun. Tutkimuksemme kohteena olevasta aiheesta tiedämme siis, mitä reittejä pitkin nuoret voivat NUOTTI-valmennukseen päätyä. Sen sijaan, mitä emme vielä tiedä ja mihin haluammekin tutkimuksellamme vastauksia, on se, mihin nuoret päätyvät NUOTTI-valmennuksen päätyttyä ja miten mahdollinen saavutettu hyöty näyttäytyy aikuissosiaalityötä tekeville.

2.2 Yhteistyötahot

Yhteistyötä teimme Etelä-Pohjanmaan aikuissosiaalityötä tekevien työntekijöiden kanssa, jotka ovat ohjanneet nuoria NUOTTI-valmennuksen pariin. Heille laadimme Webropolin avulla kyselylomakkeen, jonka avulla selvitimme heidän kokemuksiaan NUOTTI-valmennuksesta. Lisäksi haastattelimme henkilökohtaisesti kolmea aikuissosiaalityöntekijää/ -ohjaajaa koskien NUOTTI-valmennusta.

Tutkimuksemme tuottaa tietoa NUOTTI-valmennukseen nuoria ohjaaville aikuis-sosiaalityötä tekeville siitä, millainen vaikuttavuus valmennuksella yleisesti on Etelä-Pohjanmaan alueella. Tutkimuksemme ei siis varsinaisesti ole kohdennettu tietylle organisaatiolle, vaan siitä on hyötyä koko Etelä-Pohjanmaan alueen aikuissosiaalityölle. Tutkimuksemme selvittää muun muassa sen, miten paljon nuoria tältä alueelta ohjautuu NUOTTI-valmennuksen pariin ja millaisista lähtökohdista palveluun on siirrytty. Mielenkiintoisin tutkimustulos tulee varmasti olemaan se, onko valmennuksella ollut vaikutusta nuoren yhteiskuntaan uudelleen kiinnittymisessä. Uskomme, että tämä tieto on aikuissosiaalityöntekijöille tärkeä, sillä mahdollisten positiivisten vaikutusten myötä se motivoi heitä tarjoamaan nuorille yhä enemmän NUOTTI-valmennusta. Tutkimustulos tuottaa hyödyllistä tietoa myös palvelun tarjoajalle Kelalle. He saavat hyödyllistä tietoa palvelun vaikuttavuudesta Etelä-Pohjanmaan alueella. Tulosten perusteella heidän on mahdollista halutessaan kehittää tai muokata palveluaan. Positiivisten tulosten myötä heidän on helpompi markkinoida palvelua muuallakin päin Suomea. Tutkimus tuo myös näkyvyyttä uudehkolle NUOTTI-valmennukselle.

2.3 Opinnäytetyön tutkimuskysymykset

Varsinaiset tutkimuskysymykset tässä opinnäytetyössä ovat seuraavat:

- Millainen on NUOTTI-valmennuksen hyöty nuoren elämässä aikuissosiaalityötä tekevän näkökulmasta?
- Minkälaisista lähtökohdista nuoret osallistuvat NUOTTI-valmennukseen?
- Minne nuoret etenevät valmennuksen jälkeen?
- Mikä on NUOTTI-valmennuksen merkitys aikuissosiaalityöntekijän näkökulmasta nuoren yhteiskuntaan uudelleenkiinnittymisessä?

Tutkimuskysymyksiimme haimme vastauksia Webropol-kyselyllä ja haastatteluilla (Liite 1).

2.4 Aiheeseen liittyvä aiempi tutkimus

NUOTTI-valmennusta ja nuorten ohjautumista kuntoutukseen arvioitiin Hämeen ammattikorkeakoulun laatimalla tutkimuksella, joka oli osa Kelan NEET-nuorten kuntoutuksen kehittämää projektia (Miettinen ym. 2019). Projekti on toteutettu vuosien 2018 - 2019 aikana (Kela 2019a). Tavoitteena tutkimuksella oli kuvata ja arvioida sitä, miten nuori ohjautuu Kelan ammatilliseen kuntoutuspalveluun sekä NUOTTI-valmennukseen, kuvata kyseisiin palveluihin ohjautuvien nuorten kohderyhmää sekä arvioida NUOTTI-valmennusta.

Tutkimuskysymyksiä oli kaksi. Niiden avulla haluttiin löytää vastaus siihen, millä tavalla kuntoutukseen hakemisen malli sekä NUOTTI-valmennus edistävät nuorten ohjautumista ja hakeutumista kuntoutukseen. Lisäksi haluttiin saada vastaus siihen, millä tavoin kuntoutukseen hakemisen malli sekä NUOTTI-valmennus näkyvät nuoren kokonaisprosessissa, jossa on osana myös muut toimijat ja palvelut. (Miettinen ym. 2019, 11.)

Tutkimusaineisto kerättiin lomakekyselyiden sekä haastatteluiden avulla. Näiden lisäksi hyödynnettiin luonnollista aineistoa, joka koostuu dokumenteista, joita nuoren kuntoutukseen hakuprosessin aikana syntyi. Tausta-aineistona hyödynnettiin Kelan kirjallista dokumenttiaineistoa, johon lukeutuivat muun muassa prosessikuvaukset, suunnitelmat sekä palvelujen kuvaukset. Tutkimusaineisto koostui tiedonkeruulomakkeesta, NUOTTI-valmennuksen asiakaskyselystä, kuudesta fokusryhmähaastattelusta, kuudesta yksilöhaastattelusta sekä dokumentoiduista asiakashaastattelusta. Tutkimus oli jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa kuvattiin nuorten kohderyhmää, jotka olivat ohjautuneet Kelan ammatilliseen kuntoutuspalveluun ja NUOTTI-valmennukseen. Toisessa osassa kuvattiin sekä arvioitiin nuorten kyseisiin palveluihin ohjautumisen tapoja sekä nuorten toimintakyvyn arvioinnin onnistumista kuntoutuksen ratkaisutyössä. Kolmannessa osassa arvioitiin, miten NUOTTI-valmennus soveltuu ja toimii osana nuoren kokonaisprosessia. Lopuksi osien tulokset yhdistettiin ja arvioitiin, miten kohderyhmässä matalan kynnyksen kuntoutumiseen hakeutumisen prosessi ja uusi palvelu toimivat edistävänä tekijänä oikea-aikaiselle kuntoutukseen pääsulle. (Miettinen ym. 2019, 16.)

Arvioinnissa otettiin huomioon monialainen, verkostomainen työskentelytapa nuoren kuntoutumisen kokonaisprosessissa. Tutkimus ajoittui koko nuoren kuntoutusprosessin ajalle tarpeen tunnistamisesta kuntoutuspalveluun ohjautumiseen ja uuden palvelun arviointiin saakka. Tutkimuksessa oli käytetty monitahoarviointia. Tässä arviointimenetelmässä otettiin laaja-alaisesti huomioon eri tahojen näkemykset ja kannanotot aineistonkeruussa sekä useiden tutkimusmenetelmien hyödyntäminen kokonaisuudessaan. Tutkimuksessa otettiin huomioon nuoren prosessi usean toimijan kokonaisuutena. Erilaisin tavoin kerätyt aineistot ja eri tahojen näkemykset kerättiin yhteen, ja näin saavutettiin arvioinnin monitahoinen kokonaisnäkemys. Jokaisessa osatutkimuksessa käytettiin useampaa aineistoa, monitahoarvioinnin toteutumiseksi. Aineistoja ei kuitenkaan yhdistetty aineistovaiheessa, vaan ne analysoitiin omina kokonaisuuksinaan. (Miettinen ym. 2019, 16.)

Analyysin jälkeen osatutkimuksissa tavoiteltu arviointi ja kuvailu toteutettiin eri menetelmillä saatujen tulosten yhdistelmänä. Eri aineistot asettuivat nuoren prosessin eri kohtiin ja kuvaavat näin tilannetta myös ajallisesti eri näkökulmista. Yhteistyötahojen edustajat pohtivat kokonaisuutta tilanteessa, jossa tunnistettiin kuntoutuksen tarve ja nuoria ohjattiin kuntoutuspalveluihin kuten NUOTTI-valmennukseen tai ammatilliseen kuntoutuspalveluun. (Miettinen ym. 2019, 16.)

Tutkimustulosten mukaan 90 prosenttia vastanneista nuorista ($n = 47$) koki palveluun hakeutumisen olevan helppoa. Perusteluina nuoret kertoivat, että palveluihin hakeutuminen oli helppoa, koska he saivat neuvoja ja ohjausta hakeutumiseen. Kuukaan nuorista ei ollut hakeutunut NUOTTI-valmennukseen omasta aloitteesta, vaan muiden tahojen ohjaamana. Ohjaavina tahoina olivat toimineet ohjaamot, työvoiman palvelukeskukset (TYP), TE-palvelut, uraohjaukset, terapeutit, omahoitajat sekä äidit. (Miettinen ym. 2019, 35.)

Tulokset osoittivat, että valmennukseen osallistuneet nuoret kokivat saaneensa apua ja kallisarvoista tukea omien asioidensa hoidossa. Valmentajan työvälineiksi mainittiin motivointi, kannustus ja tsemppaus. Konkreettista apua oli saatu opiskelupaikan ja työpaikan hankintaan. Joku oli kokenut aikuistuneensa valmentajan tuen ansiosta. (Miettinen ym. 2019, 51.)

Nuoret kokivat saaneensa vietyä asioitaan eteenpäin yhdessä valmentajansa kanssa. Valmennuksessa mukana ollut nuori kertoi saaneensa asunnon valmennuksen aikana, toinen nuori kertoi motivoituneensa tulevaisuuden suhteen ja kolmas onnistui ”pääsemään kuopasta” ja löysi opiskelupaikan. Eräs nuori oli todennut, että valmentajan ansiosta hän oli pystynyt tekemään asioita, johon ei olisi yksin pystynyt. (Miettinen ym. 2019, 52.) Nuoret kokivat palvelusta saadun annin olevan monipuolista, ja palvelun avulla he saivat monenlaista apua tulevaisuutensa suunnitteluun (Miettinen ym. 2019, 55).

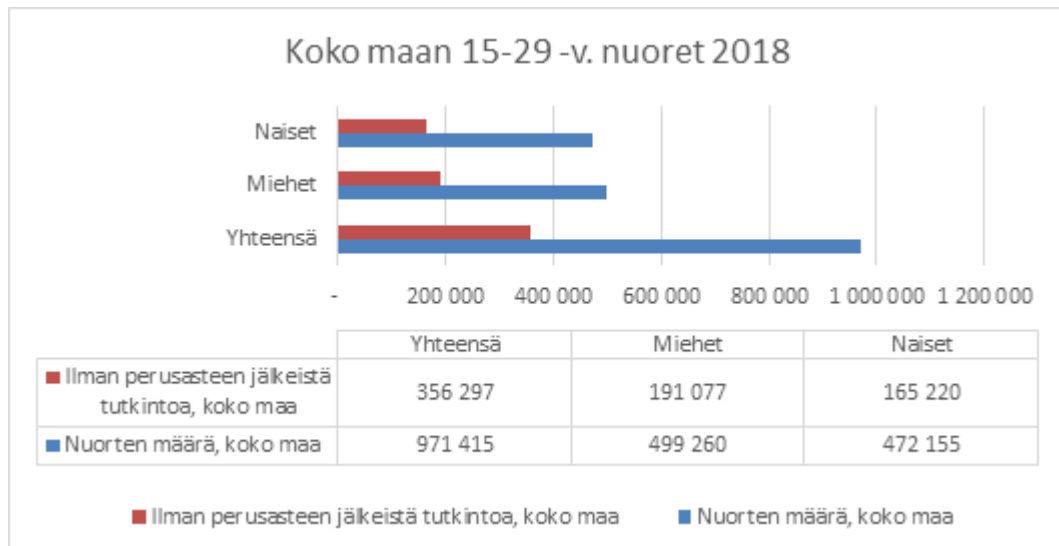
Tutkimuksen avulla valmennuksesta saatu positiivinen palaute osoittaa, että palvelussa on useita ominaisuuksia, jotka voivat edistää nuorten kuntoutukseen ohjautumista ja kuntoutumista. Tutkimuksen avulla nousi esiin myös asioita, joita tulee vielä tarkastella perusteellisemmin erityisesti siitä näkökulmasta, miten NUOTTI-valmennus istuu osaksi nuoren prosessia kokonaisuudessaan. Palvelujen kokonaisuuden saumattomuuteen tulee myös kiinnittää huomiota. (Miettinen ym. 2019, 56.)

2.5 Katsaus Etelä-Pohjanmaan nuoriin

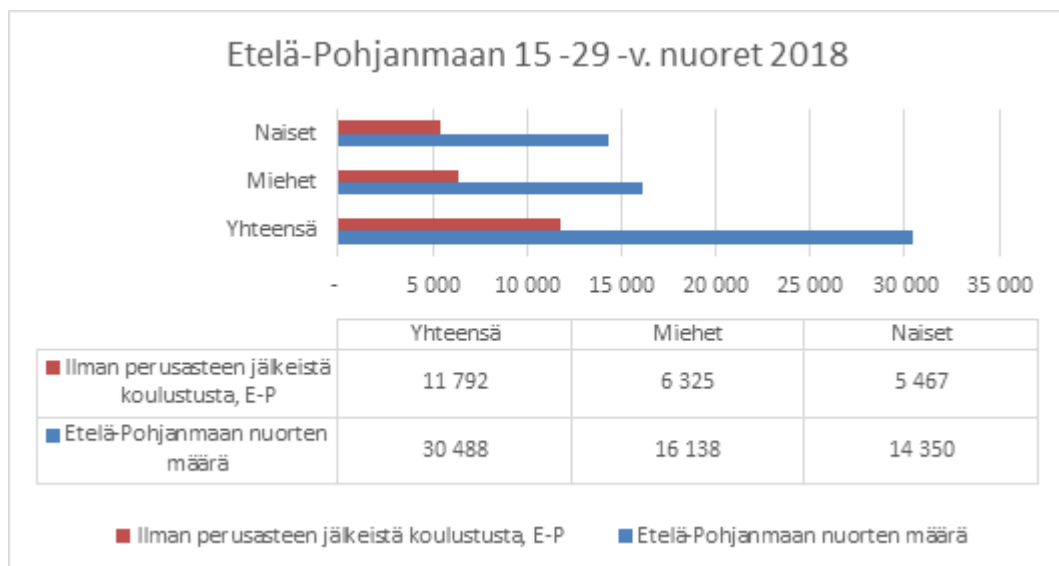
Pekka Myrskylä (2011) on tehnyt tutkimuksen, jossa seurattiin vuosien 2003 - 2008 aikana yhteiskunnan ulkopuolelle pudonneita nuoria. Koko maan syrjäytyneistä nuorista Etelä-Pohjanmaan alueella asuu toiseksi vähiten 15 - 29-vuotiaita nuoria, jotka ovat jääneet ilman työ- ja opiskelupaikkaa. Etelä-Pohjanmaan alueella syrjäytyneiden osuus kaikista alueen nuorista on seitsemän prosenttia, kun koko maan alueella nuorten osuus on kymmenen prosenttia. Koko maassa on jäänyt yhteiskunnan ulkopuolelle jopa 48 000 nuorta. (Myrskylä 2011, 85.)

Työttömyys voi olla osaksi syynä nuoren syrjäytymiseen. Tätä käsittelemme tarkemmin myöhemmin tulevassa syrjäytymisestä kertovassa kappaleessa. Myrskylä toteaa tutkimuksessaan (2011, 74), että keski- tai korkeamman asteen tutkinnon suorittaneilla riski työttömäksi jäämisestä on yleensä pienempi kuin koulutusta vaille jäävillä. Siksi halusimme tarkastella uudempaa tietoa nuorten syrjäytymisen uhkasta kertovasta kouluttautumattomuudesta. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilas-

toista poimimme tietoja 15 – 29 -vuotiaista, perusasteen jälkeistä tutkintoa vaille jääneistä nuorista vuodelta 2018. Vertailun vuoksi halusimme tiedot myös koko maan osalta Etelä-Pohjanmaan lukujen lisäksi. (Kuviot 2 ja 3).

Kuvio 2. Vuoden 2018 tilastotietoa nuorten määrästä koko maan osalta (Tilastokeskus 2020).

Kuvio 3. Vuoden 2018 tilastotietoa nuorten määristä Etelä-Pohjanmaan osalta (Tilastokeskus 2020).

Kuvioista on nähtävissä, että kuten koko maassa ja Etelä-Pohjanmaallakin miesten määrä on naisia suurempi, niin kokonaismäärissä kuin koulutusta vaille jääneissä nuorissa. Suhteessa toisiinsa tilastot ovat samansuuntaisia, eli koko maassa ilman

perusasteen jälkeistä koulusta jääneitä nuoria oli noin kolme prosenttia, samoin kuin eteläpohjalaisia perusasteen jälkeistä koulutusta vaille jääneitä nuoria.

Notkola ym. (2013) ovat sanoneet nuorten syrjäytymisen olevan usein huono-osaisuutta yhdistettynä toimeentulon ja elämänhallinnan ongelmiin sekä työttömyyteen. Myös eteläpohjalaiset nuoret ovat kokeneet, että hyvinvointi vaarantuu taloudellisten huolien, näitä mahdollisesti aiheuttavan työttömyyden, päihteidenkäytön, sosiaalisiin suhteisiin ja koulunkäyntiin liittyvien ongelmien vuoksi (Rinne & Saarijärvi 2014, 94). Nämä tulokset ovat Etelä-Pohjanmaan hyvinvointikatsauksesta 2014. Tutkimuksen mukaan alueen nuorten kokemassa hyvinvoinnissa oli paljon vaihtelua; usealla tavalla koettiin voitavan hyvin, mutta silti hyvinvointiin negatiivisesti vaikuttavia tekijöitä tuotiin paljon enemmän esille kuin sitä tukevia seikkoja. Rinne ja Saarijärvi (2014, 106) toteavat lapsuusajan kodilla ja läheisillä perhesuhteilla olevan suuri merkitys hyvinvoinnin kokemiseen.

3 AIHEESEEN LIITTYVIEN KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELYÄ

Tässä luvussa tulemme esittelemään tutkimukseemme liittyvät käsitteet. Aloitamme luvun sosiaalityön käsitteellä ja jatkamme siitä aikuissosiaalityöhön. Tämän jälkeen etenemme toimintakykyyn, hyvinvointiin, osallisuuteen, syrjäytymiseen sekä elämänhallintaan. Luvun lopussa kerromme yleisesti nuorista.

3.1 Sosiaalityö

Sosiaalityö on asiakastyötä, jossa rakennetaan asiakkaan tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus yhteensovittamalla se muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa sekä valvotaan sen toteutumista. Sosiaalityön luonne on muutosta tukevaa työtä, ja sen tavoitteena on lievittää elämäntilanteen haasteita, vahvistaa asiakkaan omia toimintakykyä ja osallisuutta sekä edistää sosiaalista eheyttä yhdessä asiakkaan kanssa. (L1301/2014.) Sosiaalityö on siis tavoitteellista muutostyötä.

Sosiaalihuoltolaki luo sosiaalityölle raamit. Lain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää asiakkaan hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta, vähentää eriarvoisuutta ja edistää asiakkaan osallisuutta sekä turvata riittävät, laadukkaat ja tarpeelliset sosiaalipalvelut sekä muut toimenpiteet, jotka edistävät asiakkaan hyvinvointia. (L1301/2014, 1§.) Sosiaalipalveluja tulee järjestää muun muassa tueksi jokapäiväisestä elämästä selviytymiseen, osallisuuden edistämiseen, sosiaalisen syrjäytymisen torjumiseen sekä mielenterveysongelmasta tai muusta sairaudesta tai vammasta aiheutuvaan tuen tarpeeseen (L1301/2014, 11§).

Sosiaalityö on sosiaalisia ongelmia ehkäisevää, vähentävää tai poistavaa asiantuntijatyötä, jota tehdään yksilöiden, perheiden, yhteisöjen sekä rakenteiden tasolla. Työn perustana toimivat yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus sekä ihmisoikeudet. Toimivalla sosiaalityöllä varmistetaan myös kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien ihmisten tarvitseman avun ja tuen saanti. Asiakkaiden tuen ja avun tarve kohdistuu usein erityisesti työllistymiseen, kuntoutumiseen, kouluttautumiseen sekä

muihin hyvinvoinnin ja osallistumisen edistämiseen liittyviin tarpeisiin. Laajamittainen verkostotyöskentely muiden toimijoiden kanssa on ominaista sosiaalityössä. (STM, [viitattu 9.10.2019].)

Kananojan (2017) mukaan sosiaalityö vaikuttaa yksilöiden ja perheiden elämään vähentämällä sosiaalista ja taloudellista kuormitusta, jota vaikeissa elämäntilanteissa saatetaan kohdata. Lisäksi yksilöiden henkilökohtaisten toimintaedellytysten vahvistaminen sekä heidän tukemisensa elämänhallinnasta ja omaa elämää koskevien ratkaisujen tekemisestä paremman otteen saamiseksi ovat hänen mukaansa sosiaalityön keskeisiä tehtäviä.

3.2 Aikuissosiaalityö

Aikuissosiaalityö on nimensä mukaisesti aikuisten parissa tehtävää sosiaalityötä. Juhilan (2008, 19) mukaan aikuissosiaalityön asiakkaat ovat pääasiassa yli 18-vuotiaita. Karjalainen (2017) kertoo aikuissosiaalityöstä käytettävän toisinaan myös käsitettä työikäisten palvelut. Tämä kuvaakin hyvin aikuissosiaalityön asiakkaiden ikäryhmää. Kaikille aikuissosiaalityön asiakkaille yhteistä on haastavassa elämäntilanteessa oleminen (Blomgren & Kivipelto 2012).

Blomgren ja Kivipelto (2012) ovat kartoittaneet valtakunnallisesti aikuissosiaalityötä. Kartoituksen perusteella erityisesti päihteiden käytön, työttömyyden, toimeentulon sekä yleisesti elämänhallintaan liittyvien ilmiöiden parissa tehdään aikuissosiaalityötä. Lisäksi heidän mukaansa laajamittainen ja tiivis verkostotyöskentely muiden viranomastahojen ja toimijoiden kanssa on tälle työlle ominaista ja työskentelyssä monesti korostuvat menetelmät, jotka keskittyvät asiakkaiden tukemiseen ja kannustamiseen. Asiakastyön käytetyimmiksi toiminnoiksi he mainitsevat asiakkaan kuuntelemisen ja empatian osoittamisen, suunnitelmien ja päätösten tekemisen sekä asiakkaan tukemisen ja kannustamisen. Etuuksista kertominen yleisen asiakkaan taloustilanteen käsittelyn ohella sekä palveluohjaus nousivat esiin olennaisina aikuissosiaalityön työtapoina.

3.3 Toimintakyky

Toimintakyvyllä tarkoitetaan ihmisen edellytyksiä selviytyä häntä itseään tyydyttävällä tavalla jokapäiväisistä tehtävistä omassa elinympäristössään. Toimintakyky voidaan jaotella eri osa-alueisiin; fyysinen, psyykinen, kognitiivinen ja sosiaalinen toimintakyky. Fyysiseen toimintakykyyn ajatellaan kuuluvan yleisesti liikkumiskykyyn, lihasvoimaan sekä hengitys- ja verenkiertoelimistöön liittyvät toiminnot. Psyykkisen toimintakyvyn osa-alueiksi ja sen edellytyksiksi Solin ym. (2018) kertovat lukeutuvan positiivisen mielenterveyden. Heidän mukaansa positiivinen mielenterveys kattaa psyykkiset voimavarat, mielekkäät sosiaaliset suhteet, vaikutusmahdollisuudet oman elämän kulkuun, toiveikkuuden, myönteisen minäsuhteen sekä luottamuksen omiin mahdollisuuksiin kehittyä ihmisenä.

Heidän mukaansa positiivinen mielenterveys tarkoittaa henkilön psyykkisiä voimavaroja, tyydytystä tuottavien sosiaalisten suhteiden olemassaoloa, omaan elämään vaikuttamisen mahdollisuuksia, toiveikkuudesta sekä myönteisestä käsityksestä itsestään ja omista kehittymismahdollisuuksistaan.

Kognitiivisesta toimintakyvystä puhuttaessa tarkoitetaan muistia, kielellistä sujuvuutta sekä kykyä oppia. Sosiaalinen toimintakyky on monimuotoinen käsite ja sillä viitataan kykyyn toimia läheisissä suhteissa sekä yhteisössä, niin yhteiskunnan jäsenenä kuin omissa lähiympäristöissäänkin. (Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011.) Se ilmenee muun muassa rooleista suoriutumisena, vuorovaikutuksena sosiaalisessa ympäristössä, sosiaalisena osallistumisena ja aktiivisuutena sekä osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksina (Tiikkainen & Pynnönen 2018, 1). Fyysisen, kognitiivisen ja psyykkisen toimintakyvyn lisäksi sosiaaliseen toimintakykyyn vaikuttavat myös ympäristön ominaisuudet (Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011).

Sosiaalinen toimintakyky on laajasti määriteltävissä, sillä sille ei ole yhtä yleisesti käytettyä ja hyväksyttyä määritelmää. Sosiaalisella toimintakyvyllä voidaan viitata yhteisössä suoriutumiseen, henkilön omissa lähiyhteisöissään sekä yhteiskunnan jäsenenä. Sosiaalinen toimintakyky voi näyttäytyä mm. sosiaalisena aktiivisuutena ja osallistumisena, rooleista suoriutumisena, vuorovaikutuksena sosiaalisissa

verkostoissa sekä yhteisyyden ja osallisuuden kokemuksina. (Tiikkainen & Pynnönen 2018, 2.) Sosiaaliseen toimintakykyyn vaikuttavat ympäristön ominaisuudet, ja se rakentuu osin kognitiivisen, fyysisen ja psyykkisen toimintakyvyn vaaraan. (Koskinen ym. 2012, 137.)

3.4 Hyvinvointi

Erik Allardt (1976) on määritellyt hyvinvoinnin tarvekäsitteen avulla. Tämän mukaan tarpeiden tyydyttymisellä saavutetaan hyvinvointi. Tarve-käsitteestä puhuttaessa tavoitteiden ja arvojen selvyys on tärkeää. Tarve on hankala määritellä: tarpeita täyttämällä päästään tavoitteeseen, mutta sen olemassaoloa todetaan tarvepyrkimyksiä tutkimalla. Allardtin mukaan elintaso ja elämänlaatua voi tutkia sekä objektiivisesti että subjektiivisesti. Pohjoismaiseen tutkimukseen perustuva määrittely sisältää kolme ulottuvuutta: having, loving ja being. (Allardt 1976.)

Having eli elintaso määritellään fysiologisilla tarpeilla, kuten turvallisuus, ravinto ja lämpö. Nämä kuuluvat perustaviin tarpeisiin, sillä ihmiselle ensisijaisena tarpeena on elintaso. Loving eli yhteisyyssuhteet määritellään tarvetta olla sosiaalisessa kanssakäymisessä, johon kuuluu hellyys ja rakkaus. Yhteisyys on resurssi, jolla mahdollistuu muiden arvojen toteutus. Usein yhteisyyden ja rakkauden tarpeesta ei mainita hyvinvoinnin määrittelyn yhteydessä, mutta yhteisyyden monimutkaisuuden takia siihen viitataan kuitenkin monin tavoin. Yhteisyyden puute aiheuttaa syrjäytymistä, mutta liiallisena se luo pieniä ryhmiä sulkien monia ihmisiä ulkopuolelle. Being-ulottuvuutta eli itsensä toteuttamisen muotoja määriteltäessä auttaa sen vastakohtaan, vieraantumisen esiin tuominen. Tärkeitä termejä vieraantumisessa ovat korvaamattomuus ja korvattavuus, jotka auttavat määrittelemään itsensä toteuttamista. (Allardt 1976.)

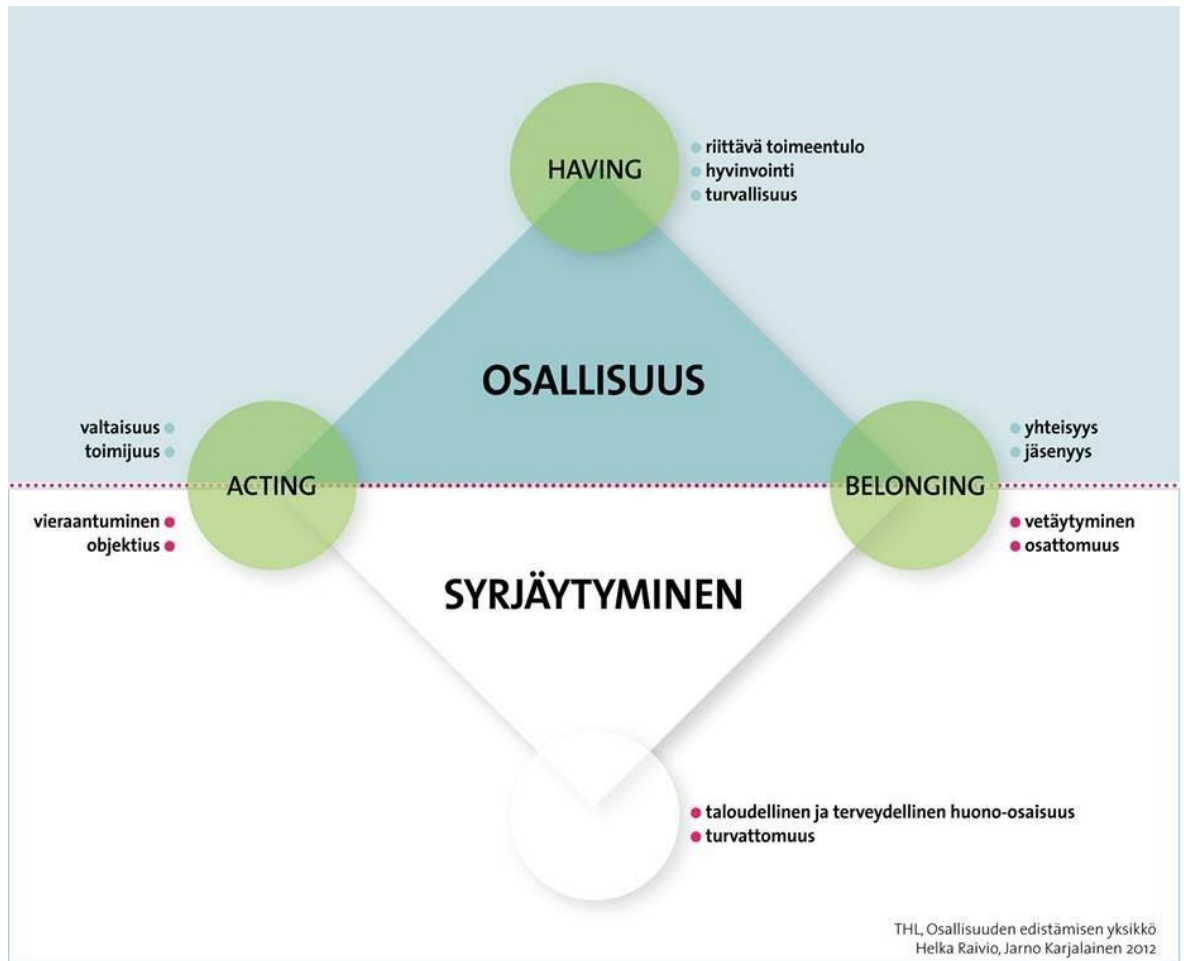
Yllä olevat Allardtin määritelmät antavat Ylistön (2009, 288) mukaan ihmisten hyvinvoinnille hyvin sosiaalisen sisällön sekä osoittavat hyvinvoinnin osa-alueita, jotka ovat nykyihmiselle tärkeitä. Elintason turvatessa perustarpeiden tyydyttämisen ovat sosiaaliset suhteet, yhteisöllisyys ja itsensä toteuttaminen nousseet hyvinvointia määrittelemään. Korkean elintason maissa, kuten Suomessa, on käynyt näin. (Ylistö 2009, 288.)

3.5 Osallisuus

Osallisuus ei ole kovin helposti rajattavissa oleva käsite moniulotteisuutensa vuoksi. Särkelä-Kukko (2014, 35) kertoo osallisuuden olevan tunne johonkin kuulumisesta ja mukana olemisesta. Osallisuuden lähtökohtia ovat hänen mukaansa omaehtoisuus ja omakohtaisuus, ja siihen liittyy myös osallistavaa toimintaa. Särkelä-Kukon ja Rouvinen-Wileniuksen (2014, 9) määritelmien mukaan osallisuutta voi olla monella eri tasolla. Heidän mukaansa yksilö voi olla osallinen omassa elämässään, ympäröivissä yhteisöissä ja yhteiskunnassa.

Osallisena oleminen yhteiskunnassa tarkoittaa mahdollisuutta terveyteen, koulutukseen, toimentuloon, työhön, asuntoon ja sosiaalisiin suhteisiin. Osallisuuteen kuuluu oikeus saada tietoa itseä koskevista asioista, mahdollisuus ilmaista mielipiteensä sekä vaikuttaa omaa elämää koskeviin asioihin. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015, 1.)

Omassa elämässään osallisena olemisessa olennaista heidän mukaansa on yksilön omakohtainen sitoutuminen. Yksilön toimiessa omaehtoisesti ja tällä tavoin vaikuttamalla omaa elämää koskevien asioiden kulkuun hän väistämättä tulee osalliseksi omaan elämäänsä. Myös vastuun kantaminen tekemiensä valintojen seurauksista on osa osallisuutta. Ympäröiviin yhteisöihin osallisuuteen liittyy yhteenkuuluvuuden tunteen syntyminen. Yksilö on tällöin jollain tasolla kiinnittynyt kyseessä olevaan ympäristöön, yhteisöön tai yhteiskuntaan. Rouvinen-Wilenius (2014, 51) kiteyttää osallisuuden olevan tunteisiin ja yhteenkuuluvuuden tunteeseen perustuva osallistumisen mahdollistama kokemus, jossa yksilöllä on mahdollisuus vaikuttaa itseensä ja ympäristöönsä liittyviin asioihin sekä olla siinä aktiivinen ja sitoutunut toimija.

Kuvio 4. Osallisuuden ulottuvuudet (Raivio & Karjalainen 2013, 17).

Kuvion 4 avulla kuvastetaan osallisuuden ulottuvuuksia. Ulottuvuuksien tasapainoisuus vaikuttaa osallisuuden kokemukseen. Osallisuus tuottaa parhaimmillaan hyvät kasvuolosuhteet, hyvät ihmissuhteet, harrastusmahdollisuudet, koulutuksen, työnsaantimahdollisuuden, työpaikan sekä muita hyvinvointia edistäviä mahdollisuuksia. Osattomuus puolestaan jättää nuoren ulkopuolelle, jolloin hän tulee syrjäytetyksi.

Särkelä-Kukko ja Rouvinen-Wilenius (2014, 9) kertovat myös osallisuuden toimivan vastavoimana syrjäytymiselle. Syrjäytymisestä ja sen määritelmistä seuraa-
vassa alaluvussa enemmän.

3.6 Syrjäytyminen

Forss ja Vatula-Pimiä (2014) määrittelevät syrjäytymisen ihmisen valumiseksi yhteiskunnan normaalitoimintojen, kuten opiskelun, työn, asioimisen, avun hakemisen

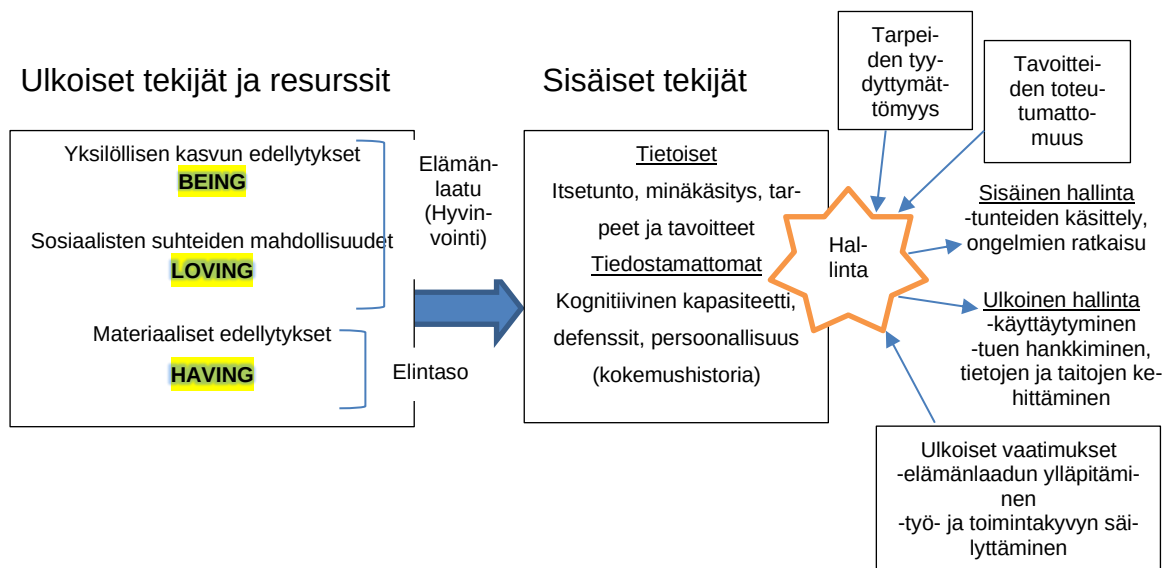
ja perheen huoltamisen ulkopuolelle. Syrjäytymistä voidaan kuvata monitasoiseksi ja vaikeaksi ongelmaksi, jossa ihminen on passiivinen eikä välitä asioista tai itsestään. Syrjäytyminen tavallisesti tarkoittaa sitä, että huono-osaisuus kasautuu yksilölle puutteellisen koulutuksen, työttömyyden sekä elämänhallintaan liittyvien ongelmien vuoksi, mikä aiheuttaa sen, ettei yksilö osallistu yhteiskunnalliseen toimintaan (Kajantie 2013, 23). Nuoren syrjäytymisestä konkreettisina seurauksina ovat esimerkiksi se, ettei nuori jatka koulunkäyntiä tai siirry normaalisti työelämään. Syrjäytymisen vaikutukset ovat syvät ja saattavat jättää jäljen niin nuoreen itseensä kuin hänen jälkipolviinsa. Yhteiskunnalle syrjäytymisestä koituvat seuraukset ovat kalliita. (Aalberg & Siimes 2007, 137.)

Nuoruusikä on syrjäytymisen kannalta ratkaiseva tekijä; koulutuksen puute aiheuttaa työnsaanti- ja talousvaikeuksia (Forss & Vatula-Pimiä 2014). Nuorten syrjäytyminen onkin monesti huono-osaisuutta yhdistettynä työttömyyteen, toimeentuloon ja elämänhallintaan liittyviin ongelmiin sekä vieraantumiseen yhteiskunnasta (Notkola ym. 2013). Erityisen suuri riski nuorten syrjäytymiseen ajoittuu erilaisiin tason-kohtiin, kuten koulutukseen siirtymiseen tai muuttamiseen (Notkola, Pitkänen & Tuusa 2013, [viitattu 14.4.2020]). Asiantuntijat, jotka työskentelevät nuorten parissa, luettelevat useita syrjäytymiseen johtavia tekijöitä, kuten esimerkiksi ylisukupolvinen huono-osaisuus, arjen toiminnan puutteelliset taidot tai koulukiusaamisen seurauksena syntyvät sosiaalisten tilanteiden pelot. Näiden lisäksi vaikuttavia tekijöitä ovat myös nuoren huono itsetunto, nuoren halu olla yrittämättä, opintoihin liittyvät haastavat ryhmätilanteet, huonot asiointitaidot ja ymmärrys siitä, miten huolehtia itsestään ja taloudestaan. Osa näistä nuorista on valinnut sivuun jättäytymisen itse, mutta osa on ajautunut työmarkkinoiden ulkopuolelle elämän aikana kumuloituneen huono-osaisuuden vuoksi. (Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus 2019.)

3.7 Elämänhallinta

Elämänhallinta tarkoittaa uskoa siihen, että voi itse vaikuttaa asioihin sekä muuttaa olosuhteita itsellensä edullisemmaksi. Omalla toiminnallaan ihminen pyrkii muuttamaan sisäisiä tai ulkoisia olosuhteita, jotka hän mieltää itselleen liian ras-

kaiksi. Ihminen pyrkii siis muuttamaan omat tapansa asioiden tulkinnassa tai konkreettisesti muuttamaan olosuhteet erilaisiksi. Elämänhallinta käsitteenä tulee 1970-luvulta, jolloin käsite ”locus of control” tuli tutkimuksen kohteeksi. Tästä on useita käännöksiä, mutta se tarkoittaa sitä, missä ihminen näkee elämänsä ohjauksen ja kontrollin sijaitsevan: ohjaako ihminen itse omaa elämäänsä vai onko hänen elämässään vain joukko onnen ja epäonnen sattumanvaraisia tapahtumia. (Keltikangas-Järvinen, 2008.)

Kuvio 5. Raimo Raitasalon elämänhallinnan malli (1995, 61).

Elämänhallinnan käsite jaetaan usein ulkoiseen ja sisäiseen elämänhallintaan. Kuviossa 5 näkyvässä Raitasalon (1995, 61) hahmottelemassa mallissa esitetään toisiinsa vaikuttavia ja toisistaan riippuvia tekijöitä elämänhallinnassa. Raitasalo on mukailnut J. P. Roosia jakamalla elämänhallintaa ohjaavat tekijät ulkoisiin ja sisäisiin tekijöihin, joista on vielä sisäiset tekijät jakanut tietoihin ja tiedostamattomiin. Ulkoisia tekijöitä ovat elämänlaatuun ja elintasaan vaikuttavat asiat, kuten materiaaliset edellytykset, edellytykset yksilölliseen kasvuun sekä mahdollisuus sosiaalisiin suhteisiin. Sisäistä tekijöistä tietoisia ovat käsitys itsestä, itsetunto, tarpeet ja tavoitteet. Tiedostamattomia, mutta silti yhtä vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi persoonallisuus ja yksilön kokemushistorian vaikutus siihen, kognitiivinen kyvykkyys ja defenssit eli minän puolustuskeinot.

Ulkoisen elämänhallinnan tavoitteena on pystyä vaikuttamaan elintasoon ja muihin olosuhteisiin vaikuttaviin tekijöihin siten, että ne voisivat vastata yksilön omia tarpeita ja tavoitteita. Ulkoinen elämänhallinta on enemmän välineellistä käyttäytymistä, kun taas sisäisen elämänhallinta on lähinnä yksilön pään sisällä tapahtuva tapahtumasarja. Tässä tapahtumasarjassa Raitasalon mukaan yksilö pyrkii selviytymään paineista, haasteellisina kokemistaan tilanteista ja ristiriidoista omien tunteiden, havaintojen ja mielikuvien käsittelyn avulla. (Raitasalo 1995, 73.)

Yksilön ulkopuolelta tulevat vaatimukset, omien tavoitteiden toteutumattomuus sekä tarpeiden tyydyttymättömyys vaikuttavat heikentävästi elämänhallinnan tunteeseen. Kun yksilö kykenee sisäisen elämänhallinnan avulla ratkomaan näitä eteen tulevia haasteita, pystyy hakemaan tai osaa hakea apua ja kykenee oppimaan mahdollisesti uusia ratkaisumuotoja tilanteisiin, joita ei osaa itse ratkaista, on hänellä mahdollisuudet tuntea hallitsevansa elämäänsä.

3.8 Nuoret

Nuoruus käsitteenä on moninainen. Käsitettä voidaan lähestyä eri näkökulmista, ja jokaisella nuoruutta tutkivalla tieteenalalla on oma käsitys nuoruudesta. Lääketieteellisen näkökulman mukaan nuoruus on fyysistä kypsymistä aikuisuuteen, kun taas psykologiassa sitä määritellään elämänvaiheiteorioiden kautta. (Aaltonen ym. 1999, 13.)

Nuoruuden voisi kuvata olevan siirtymäaikaa lapsuuden ja aikuisuuden välillä. Siirtymäaikaa määrittelevät erilaiset eteenpäin vievät muutokset, kuten ajattelun kehittyminen, fyysinen kasvu sekä sosiaaliset ja yhteiskunnalliset vaatimukset. Nuoruuden valinnat antavat elämälle suunnan. Tutkimusten mukaan suuri osa nuorista ei nuoruuden aikana käy läpi mitään erityistä kriisiä, mutta silti nuoruus on jokaiselle haavoittuvaa aikaa. Nuoruuden ajan sosiaaliset piirit painottuvat yleensä kahteen ryhmään; perheeseen ja kavereihin. (Nurmi ym. 2006, 124.)

Nuoruuden aikana tutustutaan uusiin asioihin ja tilanteisiin. Tämän tärkeän kehitysvaiheen läpikäynti vie nuoren kohti tulevaisuutta ja omanlaista elämää. Elämäntilanne ja sen tarjoamat tilanteet ovat jokaisella yksilöllisiä, mutta tämä kehitysvaihe sisältää

myös samankaltaisia asioita. Nuoruus jättää lapsuuden taakse siirtäen kohti aikuisuutta. Muutokset ja kehittyminen tapahtuvat fyysisessä kasvussa, ajattelussa sekä sosiaalisissa tekijöissä. Läheiset ihmissuhteet sekä yhteiskunnan rakenteet tuovat prosessiin omat vaikutuksensa. Nuori alkaa vaikuttaa aiempaa enemmän häntä koskeviin ratkaisuihin. (Nurmi 2014, 142.)

4 TUKITOIMET NUORTEN SYRJÄYTYMISEN EHKÄISEMISESSÄ

Tässä luvussa käsittelemme ensin nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen käytössä olevia tukitoimia Etelä-Pohjanmaalla ja sen jälkeen Kelan tarjoamia tukitoimia.

4.1 Nuorten syrjäytymisen ehkäisemisen tukitoimia Etelä-Pohjanmaalla

Nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen on pyritty kehittämään erilaisia tukitoimia. Etelä-Pohjanmaan alueella nuorten tukena toimii esimerkiksi etsivä nuorisotyö, erityisnuorisotyö sekä Tolkkupaja-hanke. Hanke on Seinäjoen kaupungin nuorisopalveluiden kehittämishanke, jota rahoittaa Euroopan sosiaalirahasto (ESR) sekä Seinäjoen kaupunki. Tolkkupaja-hankkeen tavoite on tukea ja ohjata alle 30-vuotiaita nuoria kohti osallisuutta, työelämää ja koulutusta. Hankkeessa vahvistetaan nuorten toimintakykyä ja elämäntaitoja sekä sosiaalisia taitoja ja vahvuuksia, joiden avulla nuori saa selkiytettyä tulevaisuuden suunnitelmiaan. (Seinäjoen kaupunki, [viitattu 25.3.2020].) Lisäksi Etelä-Pohjanmaan alueella on useita työpajoja, esimerkiksi Seinäjoen Kaks´Kättä, jossa on tarjolla kuntouttavaa työtoimintaa ja työkokeilua. Tämän lisäksi Seinäjoella toimii Buusti ry, jossa on saatavilla työhönvalmennusta sekä Tähtiportti (entinen Etelä-Pohjanmaan Sosiaalipsykiatrinen Yhdistys ry), joka on osa Buusti ry:n työllistymispalveluita. Tähtiportin tavoitteena on tukea ja ohjata asiakasta tulevaisuuden suunnitelmien tekemisessä sekä kehittää asiakkaan edellytyksiä työllistymiseen tai opiskeluun. (Buusti ry 2020.)

4.2 Ammatillinen kuntoutus

Ammatillinen kuntoutus on työikäisille, sairauden tai muusta syystä työkyvyttömyys tai heikentyneen työ- ja ansiokyvyn uhkan alla oleville yksilöille kohdennettua palvelua. Kuntoutuksen tarkoitus on auttaa pysymään työssä, palaamaan työhön tai löytämään työtä. Työssä jaksamisen edistäminen, työkyvyn parantaminen ja ammatillisten valmiuksien lisääminen ovat ammatillisen kuntoutuksen tehtäviä. (Yhteisömedia 2016, [viitattu 27.10.2019].) Ammatillista kuntoutusta järjestävät esimerkiksi

Kela ja eri työeläkelaitokset. Erikseen nuorille eli 16–29-vuotiaille suunnattua ammatillista kuntoutusta on mahdollista saada Kelan kautta.

16–29-vuotiaan tukea jokapäiväisiin elämän haasteisiin tarvitsevan on mahdollista saada nuoren ammatillista kuntoutusta Kelalta. Nuoren ammatillisen kuntoutuksen tavoite on tukea nuorta tulevaisuuden suunnittelussa sekä auttaa heitä löytämään suunta opiskelu- ja työelämään. Kuntoutukseen voi hakea ilman lääkärin lausuntoa ja kuntoutus suunnitellaan aina yksilöllisesti määritellen tavoitteet yhdessä kuntoutujan kanssa. Kuntoutusmuoto sopii esimerkiksi nuorille, jotka eivät ole vielä löytäneet sopivaa opiskelualaa tai työpaikkaa tai heille, joilla opiskelu, siviili- tai asepalvelus on vaarassa keskeytyä tai on keskeytynyt ja on siksi tarve saada apua tulevaisuuden suunnitteluun. NUOTTI-valmennus on yksi tarjolla olevista kuntoutusmuodoista. Muita mahdollisia, ilman lääkärinlausuntoa olevia kuntoutusmuotoja ovat ammatillinen kuntoutusselvitys, työllistymistä edistävä ammatillinen kuntoutus tai koulutuskokeilu. Näiden avulla nuori saa tukea tilanteensa selvittämiseen sekä työ- tai opiskelupaikan etsimiseen. (Nuoren ammatillinen kuntoutus 2019, [viitattu 30.10.2019].)

4.3 NUOTTI-valmennus

Kansaneläkelaitoksen (KELA) tarjoaman NUOTTI-valmennuksen kohderyhmänä ovat NEET-nuoret. Simmons ja Thompson (2011, 76) ovat tutkineet NEET-nuoria Englannissa ja todenneet nuoren syrjäytymisellä koulutus- ja työmarkkinoilta olevan helposti myös tulevaisuudessa kielteisiä vaikutuksia. Lisäksi he kertovat perheen köyhyydellä ja huono-osaisuudella olevan merkittävää vaikutusta nuoren tulevaisuudennäkymiin, mikä taas puolestaan lisää tyytymättömyyden ja koulutustason heikentymisen todennäköisyyttä.

NEET- nuorille tyypillistä on, että heidän ongelmansa ovat laaja-alaisia sekä he ovat ryhmänä hyvin heterogeenisiä. Toimiakseen tavoitteellisesti ja vastuullisesti nuorten tulisi haluta sekä osata ottaa käyttöönsä heidän taitonsa, tietonsa ja kykynsä. Heikommassa asemassa oleva nuori tarvitsee tukea tulevaisuutensa suunnittelussa ja toteutuksessa. Nuorta tulee rohkaista omien voimavarojensa käytössä. NUOTTI-valmennuksessa huomio kiinnittyy nuoren voimavaroihin ja nuoren tukemiseen

siinä, ettei nuori anna periksi liian helposti. (Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus 2019.)

Kela määrittelee NUOTTI-valmennuksen palvelukuvauksessaan (2019) valmennuksen kohderyhmään kuuluvan 16 – 29 -vuotiaat nuoret, jotka ovat siis ilman koulutus- tai työpaikkaa eivätkä ole suorittamassa asepalvelusta. Heidän fyysisessä, psyykkisessä tai sosiaalisessa toimintakyvyssään on heikentymää, ja heidän uskotaan hyötyvän valmennuksellisesta tuesta. Yhteistä kohderyhmään kuuluville nuorille on, etteivät he ole motivoituneita elämänsä suunnitteluun tai asettamaan tavoitteita tulevaisuuteen, tai he eivät kykene siihen yksin. NUOTTI-valmennukseen voi hakea myös itse, eikä se vaadi lääketieteellistä selvitystä terveydentilasta. NUOTTI-valmennus on maksuton ja matalan kynnyksen palvelu. Matala kynnyks viittaa helposti lähestyttävään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluun, joka ei vaadi erityisiä läheteitä, diagnooseja tai muuta vastaavaa (Juhila 2018, 133 - 134).

NUOTTI-valmennus sisältää tapaamiskertoja nuoren kanssa. Kelan kuntoutuksen palvelukuvauksen (2019, 9 – 11) mukaan NUOTTI-valmennuksen aikana henkilökohtainen valmentaja ja nuori ovat säännöllisesti yhteydessä toisiinsa ja yhteistyöverkostoon. Valmennuksen kesto on viisi kuukautta, mutta nuoren osallistuessa valmennuksen aikana esimerkiksi työtoimintaan, kesto voi olla maksimissaan kymmenen kuukautta. Tapaamiskertoja myönnetään enintään 20, ja niistä toteutetaan nuoren tarvitsema määrä. Yksi tapaaminen on kestoaltaan 60 minuuttia. Tapaamiskertoja voi tarpeen mukaan yhdistää niin, että tapaamiskerran kestäessä 120 minuuttia, kuluttaa tämä kaksi myönnettyä tapaamiskertaa. Tapaamiset toteutetaan nuoren valitsemassa paikassa. (Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus 2019, 14 - 15.)

NUOTTI-valmentaja auttaa nuorta kartoittamaan omia voimavarojaan, vahvuuksiin ja vaihtoehtojaan. Näin ollen NUOTTI-valmennuksen tavoitteina on nuoren kiinnostuksen herättäminen omaa elämäntilannettaan kohtaan, tulevaisuuden suunnittelun ja eri koulutus- tai työelämään suuntaavien vaihtoehtojen pohtimisen ja mahdollisen toteutuksen kautta. Muita valmennuksen tärkeitä tavoitteita voivat olla esimerkiksi se, että nuori ja hänen verkostonsa tulevat tietoisiksi nuoren toimintakyvystä, taidoista ja vahvuuksista sekä mahdollisista suoriutumisen esteistä. Valmennuksen aikana nuori kehittää työelämä- ja elämänhallintaan liittyviä taitoja sekä vahvistaa kykyä nähdä itsensä työnhakijana, -tekijänä tai opiskelijana. Valmennus lisää

nuoren ymmärrystä opiskelun ja/tai työn merkityksestä, ja toiveena on, että nuori loisi valmennuksen aikana tavoitteen alustavasta työelämä- tai opiskelupaikasta. Valmennuksen päätyttyä tavoite on, että nuorella on uskoa muutoksen mahdollisuu- teen ja ymmärrys hyödyntää omia voimavarojaan sekä vahvuuksiaan siinä. Valmen- nuksen aikana varmistetaan, että nuorella on käytössään verkoston tarjoamat tuki- toimet ja palvelut. (Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus 2019, 8.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimme aihetta kyselylomakkeiden ja henkilökohtaisten haastattelujen avulla. Lähetimme Etelä-Pohjanmaan alueen aikuissosiaalityöntekijöille sähköpostilla kyselylomakkeet, joissa selvitimme asioita NUOTTI-valmennuksesta. Kyselylomakkeet valitsimme toiseksi tutkimusaineiston hankintamuodoksi, koska sen avulla oli mahdollista saada laajempi näkemys aiheestamme.

Toivoimme saavamme vastauksia muun muassa seuraaviin kysymyksiin: Onko heidän toimipisteestään ohjattu nuoria NUOTTI-valmennukseen? Miten kauan palvelua on hyödynnetty heidän työpaikassaan? Miten nuoret ovat ottaneet valmennuksen vastaan? Onko valmennuksesta ollut nuorille apua? Millaiset lähtökohdat nuorilla on valmennukseen siirryttäessä? Onko valmennuksella ollut vaikutusta yhteiskuntaan uudelleen kiinnittymisessä?

Tehdessämme haastatteluita hyödynsimme kyselylomakkeita. Kyselylomakkeet lukeutuvat määrälliseen tutkimusmenetelmään. Määrällisen tutkimusmenetelmän eli kvantitatiivisen menetelmän ominaispiirteisiin lukeutuu mm. tiedon strukturointi, mitaaminen, tiedon esittäminen numeroin ja vastaajien suuri lukumäärä (Vilkkä 2007, 13). Tutkimusaineisto kerättiin kyselynä, jossa kysymysten muoto on vakio: kaikilta vastaajilta kysytään samat kysymykset, samassa järjestyksessä ja samalla tavalla (Vilkkä 2007, 27). Määrällinen tutkimusmenetelmä on tutkimustapa, jossa tietoa tarkastellaan numeerisesti. Tutkittuja asioita ja niihin liittyviä ominaisuuksia käsitellään numeroiden avulla. Tutkimusmenetelmä vastaa kysymyksiin: kuinka paljon, kuinka moni ja kuinka usein. (Vilkkä 2007, 14.) Määrällisesti vastaajia ei ollut paljon, joten toteutimme työmme pääosin laadullisena tutkimuksena.

Lisäksi haastattelimme henkilökohtaisesti kolmea aikuissosiaalityöntekijää, jotka ovat ohjanneet nuoria NUOTTI-valmennuksen pariin. Henkilökohtaisesti tehdyt haastattelut lukeutuvat laadulliseen tutkimusmenetelmään. Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä voidaan laajasti ajatella tarkoittavan kaikkea empiiristä tutkimusta, joka ei ole määrällistä. Laadullinen tutkimus on tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntaus, jossa pyritään ymmärtämään kokonaisvaltaisesti tutkimuskohteen ominaisuuksia, laatua ja merkityksiä (Koppa 2015). Laadulliselle tutkimuk-

selle tyypillisiä piirteitä ovat mm. seuraavat: tutkimus on kokonaisvaltaista tiedonhankintaa; kerätty tieto liittyy aina ihmisten tuottamiin merkityksiin, tutkimuksessa suositetaan aineistolähtöistä analyysimenetelmää, tiedonantajat valitaan tarkoituksenmukaisesti sekä tiedonantajien joukko on pieni. (Tuomi 2007, 96 - 97.) Laadullisessa tutkimuksessa tutkija työskentelee suoraan tutkittavan ilmiön parissa kentällä haastatellen sekä havainnoiden. Laadullisen tutkimuksen avulla on mahdollista saada tutkittavasta ilmiöstä syvälinen ymmärrys. Tutkimusprosessia ja tiedonkeruuta ohjaa analyysi. (Kananen 2008, 24 - 25.) Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohta on kuvata todellista elämää. Todellisuus ei ole yksiselitteistä, sillä tapahtumat muovaavat toinen toistaan ja samalla tarkoitus olisi tutkia tutkimuksen kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Voidaan siis todeta, että kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoitus on löytää ja paljastaa tosiasioita sekä todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 161.)

Haastattelun pohjana käytimme samaa lomaketta kuin kyselyssä, jonka lähetimme Etelä-Pohjanmaan alueen aikuissosiaalityöntekijöille, mutta annoimme myös tilaa ja aikaa laajemmalle, spontaanimmalle keskustelulle aiheesta. Näin ollen meillä oli mahdollisuus saada aiheesta lisää tietoa. Haastattelun muotona käytimme siis pääosin teemahaastattelua. Teemahaastattelun kysymykset olivat etukäteen suunniteltuja aiheita eli teemoja. (Kananen 2017, 88.) Valmiin haastattelupohjan käyttäminen toi varmuutta haastatteluun.

Ennen haastattelun aloittamista esittelimme itsemme, kerroimme haastateltaville luottamuksellisuudesta sekä haastattelumme aiheen. Kysyimme haastateltavilta luvan haastattelujen tallentamiseen. Tallensimme myös luvan kysymisen. Vastauksen saamisen jälkeen litteroimme ja analysoimme ne. Litteroinnin suoritimme sanatarkasti, mutta otimme oikeuden jättää julkaisematta asiasisältöä, jossa rikotaan anonymiteettiä. Kyselyistä tulleiden vastausten yhteenvedon laadimme kaavion muodossa.

5.1 Opinnäytetyöprosessi

Aloitimme opinnäytetyöprosessimme syksyllä 2019 laatimalla tutkimussuunnitelman. Tämän jälkeen aloitimme kirjoittamaan teoriaa ja saman aikaisesti selvitimme

Etelä-Pohjanmaan alueen NUOTTI-valmennuksen parissa työskentelevien aikuis-sosiaalityöntekijöiden sähköpostiosoitteet. Sähköpostiosoitteet saimme selville jokaisen kunnan ja kaupungin sosiaalitoimesta. Saatuamme sähköpostiosoitteet laadimme Webropol-kyselyn ja lähetimme linkin jokaiseen saatuun sähköpostiosoitteeseen. Ensimmäisessä seminaarissa syksyllä 2019 esitimme tutkimussuunnitelman ja toisessa teoriaosuuden. Kolmannessa seminaarissa keväällä 2020 meillä oli työn puolesta tilannekatsaus. Tammikuussa 2020 anoimme vaadittavat luvat, että saisimme tehtyä haastattelut. Tutkimusluvut haimme Etelä-Pohjanmaan alueelta kolmen eri kaupungin sosiaalipalveluista vastaavilta henkilöiltä. Haastattelut teimme maaliskuun puoliväliin mennessä ja heti perään suoritimme litteroinnin. Litteroinnin jälkeen kirjoitimme tutkimusosuuden loppuun. Esitimme ja palautamme valmiin työn huhtikuussa 2020. Tapasimme ohjaavan opettajamme kaksi kertaa prosessin aikana. Saimme ohjausta myös sähköpostitse tarvittaessa. Kuviossa 6 kuvaamme opinnäytetyöprosessimme kulkua.

Kuvio 6. Opinnäytetyöprosessimme.

5.2 Aineiston keruu ja analysointi

Aluksi selvitimme Etelä-Pohjanmaan alueen sosiaalitoimistojen internetsivustojen avulla nuorten kanssa työskentelevien sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien

yhteystietoja. Koska kaikilta sivustoilta ei selvinnyt, kuka tekee työtä nuorten parissa, otimme joihinkin sosiaalitoimistoihin puhelimitse yhteyttä kysyäksemme asiaa.

Aloimme hahmotella Webropol-kyselylomakkeen runkoa pian opinnäytetyön suunnitelman palauttamisen jälkeen. Kyselylomakkeeseen (liite 1) valikoimme kysymyksiä, jotka koimme merkityksellisiksi tutkimuksemme kannalta. Puolet lomakkeen kysymyksistä oli avoimia kysymyksiä. Avointen kysymysten avulla halusimme saada vastaajan kertomaan omin sanoin aiheesta. Halusimme tutkimuskysymyksemme mukaisesti saada käsitystä Nuotti-valmennuksen vaikutuksista valmennusta käyttävän nuoren elämään Etelä-Pohjanmaan alueella. Saimme vinkkejä kysymysten asetteluun ohjaavalta opettajaltamme.

Kyselylomakkeiden aineiston käsittelyn aloitimme siitä, että koodasimme vastaajat kirjaimin W sekä vastaajien määrän mukaisesti numeroin 1-12 (esim. W3). Koodaus oli tärkeää, sillä emme olisi muuten voineet tarkistaa yksittäisistä havainnoista tallentamiamme tietoja (Vilkka, 111). Tutkimuksen kyselylomakkeiden aineisto tarkistettiin ja siirrettiin tietokoneelle muotoon, jonka avulla sitä voitiin tarkemmin järjestää ja tutkia (Vilkka, 2019, 106). Siirsimme tulokset Webropolista opettajan avustuksella Exceliin ja Wordiin, joista niistä on helpompi käsitellä ja analysoida.

Kyselylomakkeet laadimme Webropolin avulla, joten tiedot kirjautuivat suoraan tietokantaan, ja sitä kautta saimme aineiston helposti tallennettua tarkasteltavaksi Exeliin sekä Wordiin. Saimme vastauksia kyselyymme 12. Määrällisesti vastauksia ei ollut kovin monta, joten emme kokeneet taulukko- tai tilasto-ohjelmista olevan hyötyä tuloksia analysoidessa. Luokittelimme aineiston kysymysten mukaan. Jokaisen kysymyksen kohdalla tarkastelimme yhteneväisyyksiä sekä eroavaisuuksia. Huomasimme myös joidenkin kohtien olevan tyhjiä, joten jätimme ne huomioimatta analysoinnissa. Tyhjät kohdat lukeutuvat puuttuviin havaintoihin eli syystä tai toisesta vastaamatta jääneisiin kysymyskohtiin (Vilkka, 108). Luokittelun jälkeen meidän oli helpompi analysoida vastauksia kysymys kerrallaan. Esittelimme analysoinnin jälkeen tutkimustuloksia ja tulosten havainnollistamisen tueksi lisäsimme työmme kuviot 7 ja 8. Kuviot ja tutkimuksen tulokset esitellään kappaleessa Tutkimuksen tulokset.

Hieman ennen haastattelujen tekemistä laadimme teemahaastattelurungon (liite 2), joka jakautui viiteen eri teemaan; tausta, valmennuksesta, kehitettävää, samanaikaisesti tarjottavat palvelut ja valmentajaan liittyvä. Lisäksi jätimme tilaa vapaalle keskustelulle aiheesta. Haastattelukysymykset jalostuivat kyselylomakkeen rungon pohjalta. Valikoimme teemahaastatteluun osan kyselylomakkeen kysymyksistä, jotka koimme tärkeiksi. Lisäsimme haastattelurunkoon kysymyksiä, joiden huomasimme kyselylomakkeesta puuttuvan. Lisäsimme myös tarkentavia kysymyksiä, joiden tarve nousi esiin kyselylomakkeiden vastauksista.

Huomasimme teemahaastattelumenetelmän olevan meille toimiva, sillä halusimme saada selville työntekijöiden kokemuksia aiheesta. Teemahaastattelu mahdollistaa sen, että haastateltava saa kuvata kokemuksiaan oman näkökulmansa ja kokemuksensa kautta. Haastattelun tyyli on joustavaa, molempien osapuolten osallistuessa keskusteluun ja keskustelun tarkoitus on saada mahdollisimman paljon tietoa aiheesta. Näin toteaa myös Mason teoksessa *Qualitative research in action* (2011, 225). Haastattelukysymyksiä laatiessamme kiinnitimme erityisesti huomiota siihen, että saisimme mahdollisimman kattavasti tietoa tutkittavasta aiheesta. Haastattelun etuna pidimme sitä, että saimme mahdollisuuden esittää tarkentavia kysymyksiä tarvittaessa.

Sovimme haastattelut sellaisiin paikkoihin ja sellaiseen aikaan, että tutkimuksemme aiheuttama häiriö haastateltavien tekemään työhön olisi mahdollisimman vähäinen. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kävimme kahden haastateltavan työpaikalla, ja kolmannen haastattelu hoidettiin vallinneen virusepidemian pakottamana puhelimen välityksellä. Työpaikoilla haastattelut tapahtuivat heidän omissa työhuoneissaan eikä ulkopuolisilla ollut mahdollisuutta kuulla keskusteluamme. Valitsimme puhelinhaastattelupaikaksi rauhallisen tilan, jossa ei ollut ulkopuolisia häiriötekijöitä eikä kenelläkään ollut mahdollisuutta kuulla keskustelua. Toteutimme haastattelut yksilöhaastatteluina. Koimme haastattelujen tekemisen olevan helppoa, koska aihe oli haastateltaville tuttu ja mielekäs. Nauhoitimme jokaisen haastattelun, joista jokainen kesti noin puoli tuntia. Haastatteluajoja sopiessamme kerroimme haastatteluun kuluvan aikaa enintään tunnin verran, ja jokainen haastateltava oli häiriötöntä aikaa varannut haastattelua varten. Haastattelujen jälkeen litte-

roimme eli kirjoitimme puhtaaksi kaikki nauhoitteet. Litteroinnin suoritimme mahdollisimman pian kunkin haastattelun jälkeen. Litteroitua materiaalia kertyi yhteensä 17 tekstisivua.

Opinnäytetyömme aineiston kyselylomakkeen avoimien kysymysten ja haastattelujen aineiston analyysimenetelmänä käytimme teemoittelua. Teemoittelun avulla poimimme tutkimusaineistosta keskeisimmät aiheet. Analyysimenetelmänä teemoittelu etenee teemojen ryhmittelyn ja muodostamisen kautta niiden yksityiskohtaisempaan käsittelyyn (Koppa 21.4.2016, [viitattu 21.3.2020]). Teemoja eli keskeisiä aiheita muodostetaan useimmiten aineistolähtöisesti etsimällä tekstistä sen eri haastatteluja yhdistäviä tai erottavia seikkoja. Teemojen muodostamisessa voidaan hyödyntää esimerkiksi taulukointia havainnoimaan sitä, mitkä asiat aineistossa muodostuvat keskeisiksi. Järjestelimme aineistoja teemojen mukaan. Teemojen alle kerätään jokaisesta haastattelusta ne kohdat, joissa kyseisestä teemasta puhutaan (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Haastattelut litteroimme tekstimuotoon word-pohjalle ja tulostimme ne. Käytimme värikoodausta eri aiheiden erottamiseen tulosteista eli teemoitteluun. Valitsimme jokaiselle tutkimuskysymykselle oman värin ja jaottelimme vastaukset kysymysten mukaan. Pääteemoiksi nostimme tutkimuskysymykset ja niille alateemoiksi aineistosta nousseita teemoja. Värikoodauksen avulla haastatteluista nousseiden yhteneväisyyksien ja eroavaisuuksien huomaaminen oli helpompaa. Näin saimme koostettua pohjan tuloksille. Taulukossa 1 on esimerkki käyttämästämme tavasta teemoitella ja analysoida aineistoa.

Taulukko 1. Esimerkki aineistomme analysoinnista teemojen mukaan.

Lainaus	Alateema	Pääteema
"Työn ja koulutuksen ulkopuolella, tulevaisuudensuunnitelmat auki, tarvinneet tsemppausta ja tukea eteenpäin menemiseen." Muutamien asiakkaiden kohdalla palvelu on keskeytetty haastavan elämäntilanteen vuoksi (esim. päihteet)." "...sit hän pääsi tavallaan siihen kiinni, että mitä mä tällä mun elämälläni haluan tehdä..."	Ennen valmennusta Valmennuksen keskeytyessä Valmennuksen jälkeen	Nuorten lähtökohdat/ tilanne
"Nuori on saatu sitoutumaan johonkin ja saanut toimeentulon kuntoutusrahasta." "Nuoren asioihin on pystytty tarttumaan paremmin ja moniulotteisemmin. Käytännön asioiden hoitamiseen jää aikuissosiaalityössä liian vähän aikaa, joten nuotti on tarjonnut paljon tukea arkityöhön."	Havaitut taloudelliset hyödyt Havaitut hyödyt nuoren arjessa	Valmennuksen hyöty nuoren elämään aikuis-sosiaalityöntekijän/ -ohjaajan näkökulmasta
"Nuori on päässyt osaksi yhteiskuntaa osallisuuden kautta osallistuen esimerkiksi kuntouttavaan työtoimintaan tai muuhun palveluun."	Osallisuuden merkitys	Valmennuksen merkitys nuoren yhteiskuntaan uudelleenkiinnittymisessä
"Ja se, että sinne on helppo hakeutua..." "Toki kritisoin hieman sitä, että käyntejä on vain rajattu määrä (20h)." "Kyllä se monesti tuntuu, et siinä vois olla jotain muutakin (palvelua samanaikaisesti), koska ne on aika harvoin ne tapaamiset." "Että se pituus tavallaan, et jos siihen sais vähän lisää, niin..."	Hakeminen Kesto/ riittävyys Samanaikaiset palvelut sosiaalitoimesta Kehitettävää	Aikuissosiaalityöntekijän/ -ohjaajan näkemyksiä valmennuksesta ja kehittämis ehdotuksia

5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimus tulee suorittaa hyvän tieteellisen käytännön edellytyksin. Kun edellytykset täyttyvät, tutkimus voi olla eettisesti hyväksyttävä, luotettava ja tulokset uskottavia. Hyvän tieteellisen käytännön keskeisiin lähtökohtiin kuuluvat muun muassa rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimuksen ja tulosten arvioinnissa. Lähteiden tulee olla tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja muiden tutkijoiden työ tulee huomioida asianmukaisella tavalla ja kunnioittaen heidän tekemäänsä työtä. (Varantola ym. 2013, 6.)

Tarvittavat tutkimusluvut hankittiin tutkimukseen osallistuvilta organisaatioilta. Tutkimuslupahakemusten liitteenä toimitimme tutkimussuunnitelman, josta selvisi tutkimuksen toteutus sekä siihen liittyvät seikat. Haastatteluihin osallistuneilta kysyimme henkilökohtaisesti heidän halukkuuttaan osallistua tutkimukseemme. Haastateltavat valikoituivat sen mukaan, että he työskentelevät merkittävässä roolissa tutkimuksemme kannalta.

Tutkimukseemme osallistuvien henkilöiden anonymiteetin säilymisestä huolehdimme siten, että vastauksista ei voida tunnistaa ketään eikä haastateltavien työskentelypaikkakunnat tule ilmi. Emme siis tule mainitsemaan myöskään haastateltavien nimiä, ikää tai heidän asuinpaikkakuntaansa opinnäytetyössämme. Tämä koskee niin lomakekyselyä kuin henkilökohtaisia haastattelujakin. Tunnisteellisuuteen liittyy siis olennaisesti tunnisteiden muuttaminen tai poistaminen eli anonymisointi (Kuula 2006, 200). Käytämme saamiamme vastauksia emmekä muuta tai lisää niihin mitään, mutta mikäli mielestämme vastaus mahdollisesti rikkoo anonymiteettiä ja/tai vastauksen kuvauksesta on henkilö tunnistettavissa, käytämme oikeutta jättää julkaisematta kyseisen kohdan.

Kerroimme tutkimukseen osallistuville ennen haastatteluja, ettei tietoja, joista heidät voisi tunnistaa, tule näkyviin opinnäytetyöhömmme. Varmistimme myös, että he ymmärsivät oikeutensa voida lopettaa yhteistyö kanssamme, mikäli heistä siltä tuntui. Tutkimuksessamme olimme huolellisia, tarkkoja sekä rehellisiä. Tarkoituksemme ei ollut johdatella haastateltavia toivomaamme tulokseen, vaan kuuntelimme heidän

omia kokemuksiaan. Tutkittuamme saamiamme vastauksia julkaisimme tutkimustulokset avoimesti. Kunnioitimme muiden tekemiä töitä laatimalla asianmukaiset lähdeviittaukset. Lähteinä käytimme ainoastaan tutkimuksen kannalta oleellisia tekstejä sekä tutkimuksia. Hyödynsimme oikeanlaisia, ajantasaisia sekä luotettavia lähteitä.

Läpi opinnäytetyön tutkimuksen huolehdimme tutkimukseen liittyvien materiaalien asianmukaisesta säilyttämisestä. Suojasimme tietokoneet sekä puhelimet, joihin olemme haastattelut tallentaneet, salasanoin. Tutkimusluvut ja –sopimukset sekä muut tutkimukseen liittyvät asiakirjat säilytimme lukitussa laatikostossa.

Kun opinnäytetyömme valmistuu ja olemme saaneet arvosanan niin, tuhoamme haastateltavien äänitteet sekä saadut haastattelulomakkeet sähköpostiosoitettietoi-neen. Tästä kerroimme haastateltaville ennen haastatteluiden aloittamista. Näin toimien varmistamme, ettei aineisto päädy ulkopuolisten käsiin. Työn valmistuttua se julkaistaan Theseus-tietokannassa. Lisäksi toimitamme valmiin opinnäytetyömme yhteistyötahoillemme.

Tutkimuksemme ei ollut tarkoitus olla tilastollisesti yleistettävissä oleva tutkittavan joukon ollessa pieni, vaan halusimme kuulla yksittäisten henkilöiden kokemuksia ja näkemyksiä NUOTTI-valmennuksesta Etelä-Pohjanmaan alueella.

Yleisesti käytettyjä, erityisesti määrällisen tutkimuksen luotettavuudesta kertovia mittareita ovat reliabiliteetti ja valideetti (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006, [viitattu 12.4.2020]. Tilastokeskuksen (Ei päiväystä, [viitattu 12.4.2020]) määritelmässä reliabiliteetin kerrotaan ilmaisevan sitä, kuinka toistettavasti ja luotettavasti käytetty mittari tutkittavaa ilmiötä mittaa. Hirsjärvi ja Hurme (2001, 186) kertovat reliabiliuden tarkoittavan sitä, että samaa henkilöä tutkittaessa saadaan sama tulos kahdella tutkimuskerralla. He myös kertovat myös muista tavoista määritellä reliabiliteettiä. Tällaisia ovat kahden arvioitsijan päätyminen samanlaiseen tulokseen ja se, kun sama tulos saadaan kahdella rinnakkaisella tutkimusmenetelmällä. Näin ollen reliabiliteetti liittyy tutkimuksen toteuttamiseen. Voimme ajatella tutkimuksemme olevan tällä hetkellä reliabeli, sillä osa tutkimukseen osallistuneista vastasi kahteen kertaan, kahden eri tutkimusmenetelmän saman sisältöisiin, ja osin jopa täysin sa-

moihin kysymyksiin samalla tavoin. Mutta mikäli tutkimus uusittaisiin jonkin ajan kuluessa, saattaisivat vastaukset muuttua, sillä tutkimukseen osallistuvien kokemukset ja mielipiteet valmennuksesta saattavat muuttua eri tekijöistä johtuen. Validiteetti puolestaan kertoo siitä, onko tutkimuksessa käytetty mittausmenetelmä oikea menetelmä mittaamaan juuri sitä ilmiötä, jota tutkimuksella on haluttu tutkia. Kananen (2017, 175-176) mukaan validiteetti liittyy tutkimuksen suunnitteluun ja aineiston oikeanlaiseen analysointiin.

Laadullisen tutkimuksen arviointiin reliabiliteetti ja validiteetti soveltuvat vaihtelevasti. Olennaista laadullisessa tutkimuksessa on arvioida tutkimuksen luotettavuutta ja uskottavuutta. Käytettyjen tutkimusmenetelmien tulee soveltua tutkittavan aiheen tutkimiseen ja tutkimuksessa käytettyjen käsitteiden on oltava oikeanlaisia tutkimusongelman ja -aineiston sisältöihin nähden. (Koppa 2010, [viitattu 12.4.2020].) Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin voidaan käyttää esimerkiksi yleistettävyyden tai siirrettävyyden näkökulmaa: pystytäänkö tutkimuksen tuloksia yleistämään tai siirtämään muihin tilanteisiin tai kohteisiin (Koppa 2010, [viitattu 12.4.2020]).

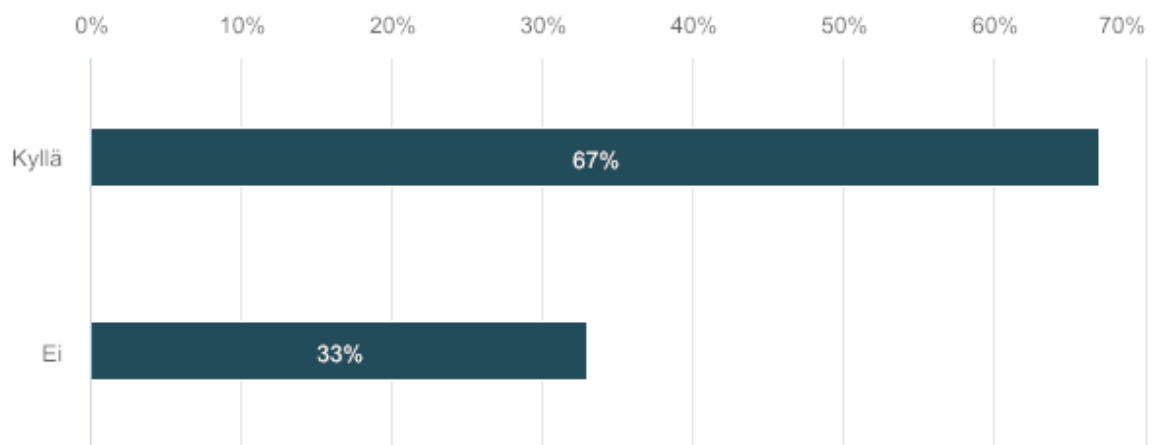
Kananen (2017, 176) kirjoittaa tutkimuksen luotettavuustarkastelun vuoksi työn riittävän tarkan dokumentoinnin olevan tarpeen, jotta voidaan arvioida erilaisia tutkijan käyttämiä ratkaisuja. Eri ratkaisujen ja valintojen perustelut lisäävät työn uskottavuutta. Olemme tutkimuksemme etenemistä avanneet työssämme sekä perustelleet tekemiämme ratkaisuja. Esimerkiksi haastattelutilanteiden kuvaaminen on keino lisätä haastatteluiden luotettavuutta. Se, että olemme lisänneet tutkimustuloksia käsittelevään lukuun suoria lainauksia niin haastatteluista kuin kyselyn vastauksista, kertoo perusteita johtopäätöksissä esittelemillemme päätelmillemme.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä luvussa käsittelemme tutkimuksen tuloksia. Haastattelujen lainaukset merkitsimme kirjain-numeroyhdistelmin H1, H2, H3 sekä lainaukset kyselylomakkeiden vastauksista W1-W12. Haastattelimme yhteensä kolmea henkilöä ja kyselylomakkeisiin vastauksia saimme 12 henkilöltä. Kaikki haastateltavat ja vastaajat työskentelevät Etelä-Pohjanmaan alueella sosiaalitoimistoissa, tehden aikuis-sosiaalityötä nuorten parissa.

Oletko työskennellyt nuoren kanssa, joka on käyttänyt / käyttää Nuotti-valmennusta?

Vastaajien määrä: 12

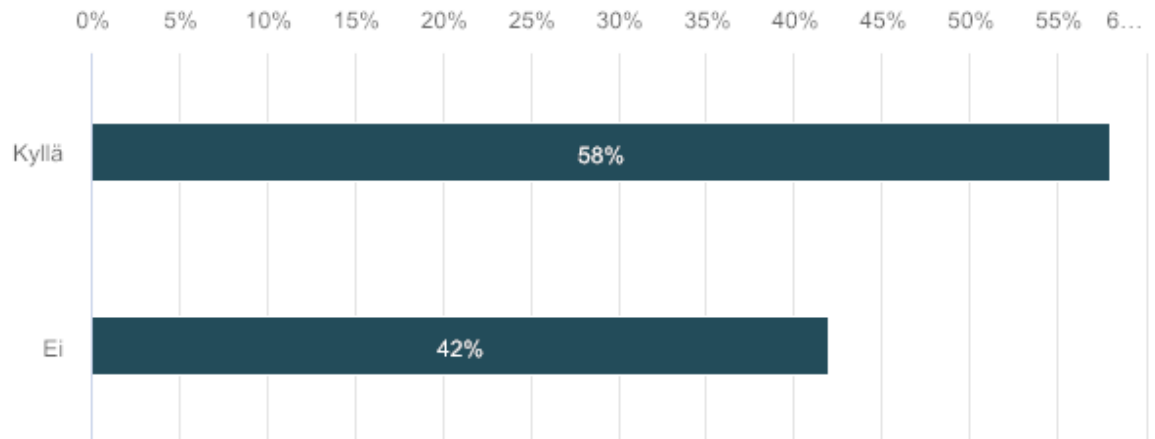
	n	Prosentti
Kyllä	8	66,67%
Ei	4	33,33%

Kuvio 7. Webropol-kyselyn kysymys1: Oletko työskennellyt nuoren kanssa, joka on käyttänyt/ käyttää NUOTTI-valmennusta?

Tutkimuksemme kyselylomakkeeseen vastanneita oli 12. Yllä olevasta kuviosta 7 selviää, että heistä 67% eli kahdeksan henkilöä oli työskennellyt nuoren kanssa, joka oli osallistunut tai parhaillaan osallistui NUOTTI-valmennukseen.

Oletko itse ohjannut nuorta valmennuksen pariin?

Vastaajien määrä: 12

	n	Prosentti
Kyllä	7	58,33%
Ei	5	41,67%

Kuvio 8. Webropol-kyselyn kysymys 2: Oletko itse ohjannut nuorta valmennuksen pariin?

Kuviosta 8 puolestaan näkyy, että vastanneista 58% eli seitsemän henkilöä oli itse joskus ohjannut nuorta NUOTTI-valmennuksen pariin.

6.1 NUOTTI-valmennuksen hyöty nuoren elämässä aikuissosiaalityötä tekevän näkökulmasta

Selvitimme NUOTTI-valmennuksen hyötyjä nuorelle. Tutkimustulosten mukaan moni nuori on päässyt elämässään eteenpäin NUOTTI-valmennuksen avulla. Eteenpäin meneminen tarkoittaa jokaisen nuoren kohdalla eri asioita. Nuoren sen hetkisestä tilanteesta riippuu, mihin hän apua tarvitsee ja myös millaisesta avusta tai tuesta nuori hyötyy. NUOTTI-valmennuksen avulla osa nuorista on löytänyt suunnan tulevaisuudelle, esimerkiksi ohjautumalla opiskeluiden pariin tai aloittamalla kuntouttavan työtoiminnan.

...pääsi tavallaan siihen kiinni, että mitä mä tällä mun elämälläni haluan tehdä... (H3)

Ja tosiaan nyt opiskelee ja asuu omassa asunnossa, et sillai on asiat menny eteenpäin... Et se on sitte, ei oo tarvinnu meiltä sitte sosiaalista kuntoutusta oikeestaan ollenkaan. Et se on ollu kokonaan se NUOTTI-valmennus sitte siinä (ainoana palveluna). H1

NUOTTI-valmentajalla on suuri merkitys. Hyvä yhteistyö on tuonut työhön lisää ja sen avulla on voitu saavuttaa uudenlaisia tuloksia. Lisäksi NUOTTI-valmentaja voi näyttäytyä asiakkaille muuna kuin viranomaisena ja tästä johtuen työskentely voi saada uudet lähtökohdat. (W3)

Nuori saa valmentajasta turvallisen aikuisen vierelleen. Valmentaja kulkee nuoren rinnalla vahvistaen hänen omia ajatuksiaan ja toiveitaan tulevaisuutta ajatellen. Valmentajan tulee olla tietoinen tarjolla olevista palveluista, koulutuksista sekä työllistymismahdollisuuksista. Työssä tarvitaan ”pelisilmää”, jotta osataan lukea nuorta ja tarjota oikeaan aikaan oikeanlaista tukea. NUOTTI-valmentajat tekevät työtä persoonallaan, joten nuoren motivaation sekä nuoren ja valmentajan välinen kemia määrittää hyvin pitkälle sen, miten hyvin valmennus tuottaa tulosta.

Nuori on saanut aikuisen ”rinnallakulkijan”. Tavoitteet/ tulevaisuuden suunnitelmat on monilla selkiytyneet ja motivaatio on monilla lisääntynyt. Nuotin kautta tullut myös lisätietoa asiakkaan tilanteesta ja sitä kautta voitu ohjata oikeiden palveluiden piiriin. (W10)

Nuoren hyötyä aikuissosiaalityötä tekevän näkökulmasta selvittäessä saimme vastauksia myös yhteen tutkimuskysymyksenä olleeseen kysymykseen, eli siihen ”Minne nuoret etenevät valmennuksen jälkeen?” Usean aikuissosiaalityötä tekevän näkökanta asiaan oli, että nuori siirtyy kuntouttavan työtoiminnan pariin. Myös opiskeluihin siirtyminen tai palaaminen esiintyi yhtenä vaihtoehtona.

Asiakas on saattanut, esim. aloittaa kuntouttavan työtoiminnan /työkokeilun tai lähteä opiskelemaan. Asiakas on saanut konkreettista tukea arjen asioiden hallintaan. (W9)

NUOTTI-valmennuksen jälkeen joku nuori on jatkanut kuntotuttavaan työtoimintaan tai jopa palannut opintoihin. (W1)

...sitten on tavallaan hyvin erilaisia asioita, mihin nuoret on sit ohjautunu, et sosiaalinen kuntoutus, kuntouttava työtoiminta, Kelan joku muu ammatillinen kuntoutus on voinu olla sit se reitti mihin nuori on sitte jatkanu. (H3)

6.2 NUOTTI-valmennukseen osallistuvien nuorten lähtökohdat

Koska NUOTTI-valmennukseen voi ohjautua useiden eri tahojen ohjaamana, kertoo tutkimustuloksemme vain aikuissosiaalityötä Etelä-Pohjanmaan alueella tekevien näkemyksistä. Aikuissosiaalityötä tekevät ovat vain yksi mahdollinen NUOTTI-valmennukseen ohjaava taho, eivätkä he voi tietää, mistä lähtökohdista muut nuoria valmennukseen ohjaavat.

Tarkastellessamme tutkimustuloksia havaitsimme yhteneväisyyksiä nuorten lähtökohdissa NUOTTI-valmennukseen siirryttäessä. Esiin nousivat arjen hallinnan haasteet, puutteellinen koulutus, epätietoisuus ja mielenkiinnon puute tulevaisuuden suunnitelmia kohtaan. Myös terveydelliset rajoitteet olivat yksi esiin nousseista lähtökohdista.

Usein siinä taustalla oli sitä, että ne se tilanne jatkunu samanlaisena jo melko pitkään, ja usein sillä nuorella ei ollu mitään semmosta suuntaa ehkä, että mihin siinä kohtaa on menossa elämässään, elikkä ei ollu työtä, ei tietoa opiskelusta eikä oikeen välttämättä ehkä mielenkiintoakaan sitten. Tai sitte oli jotakin sellaaasia vaikka terveysrajoitteita, minkä takia ei sitte pystyny niitä, mutta puuttu se sellanen suunta ja ehkä se että ei ollu sitte tarjota mitään muuta palvelua, mikä olis pystyny siinä kohtaa auttamaan. (H2)

Usein nuoren tilanne on ollut sellainen, että päästäkseen asioissa eteenpäin, on tarvittu intensiivisempää kontaktia/ valmennusta, kuin mitä voimme sosiaalipalveluissa tarjota. (W4)

Tilanteet ovat olleet hyvin erilaisia. Enimmäkseen nuoret ovat olleet työttömiä työnhakijoita ja aikuissosiaalityön pitkäaikaisia asiakkaita. NUOTTI-palveluun päädytty asiakkaan työllistymisen ja arjen tukemiseksi. (W11)

...taustalla opintojen keskeyttämistä, mielenterveyden ongelmia tai muita elämänhallinnan haasteita. (W9)

NUOTTI-valmennus tarjoaa intensiivisempää tukea ja on siksi tehokkaampaa. Nuoren tulee olla valmis vastaanottamaan tukea, joten on tärkeää tarjota valmennusta oikea-aikaisesti sen hyödyn maksimoimiseksi.

6.3 NUOTTI-valmennuksen merkitys aikuissosiaalityötä tekevän näkökulmasta nuoren yhteiskuntaan uudelleenkiinnittymisessä

Aikuissosiaalityötä tekevän näkökulmasta moni nuori on päässyt osaksi yhteiskuntaa osallisuuden kautta. Osallisuus nuorten kohdalla on voinut tarkoittaa opiskelujen aloittamista tai jatkamista sekä eri palveluiden kokeilemistä kuten kuntouttava työtoiminta.

Nuori on päässyt osaksi yhteiskuntaa osallisuuden kautta osallistuen esimerkiksi kuntouttavaan työtoimintaan tai muuhun palveluun. Palveluiden kautta mm. avataan mahdollisuuksia opiskelu- tai työkyntöisyyden parantamiselle. (W4)

Nuorten elämäntilanteet ovat menneet eteenpäin. He ovat saaneet onnistumisen kokemuksia, mikä on vahvistanut itseluottamusta. (W9)

...sitoutuminen, omien asioiden pohtiminen ja mielenkiinnon selkeyttämistä. (W7)

...monet ovat aloittaneet esimerkiksi työkokeilun valmennuksen loppuvaiheessa. (W10)

Lisäksi teimme huomion, että yhteiskuntaan uudelleenkiinnittymisessä positiivisena tekijänä näyttäytyivät muutokset nuoren asenteissa hänen omaa elämäänsä kohtaan. Tutkimustulostemme mukaan tutkittavat olivat havainneet osalla nuorista positiivisia muutoksia asenteissa.

...ku se tilanne on ollu, saattanu olla siis monta vuotta se sama, niin siinä on ehkä tullu sellanen tietty asenne vaikka jotaki töihin menoa tai jotaki vaikka, et jos on vaikka ulosotos hirveesti velkoja ja sitte ei sen takia halua tehdä mitään seuraavaa siirtoa esimerkiks työelämää kohti, niin sitte sen NUOTTI-valmennuksen aikana on sitä ajatusmaailmaa saatu muutettua justiin niinku varmaan motivoimalla jotenki... (H2)

...on tavattu valmennuksen aikana ja mä pidin sitä itte tosi hyvänä, että ku me tavattiin niinku, me oltiin sen meidän alueen NUOTTI-valmentajan kans niinku tekemisis, että soiteltiin ja sitte muutenki niinku nähtiin asiakasta, niin se mahdollisti sen, että sen takia varmaan kaikkien suunnitelmat on jatkunu vielä sen NUOTTI-valmennuksen jälkeenki, että ei niin, että me on ohjattu NUOTTI-valmennukseen,

siellä tapahtuu jotain, sitte se katkeaa ja asiakas siirtyy takasin meille, niin se on ehkä se. (H2)

6.4 Aikuisssosiaalityöntekijöiden näkemyksiä ja kehittämisehdotuksia NUOTTI-valmennuksesta

Kelan NUOTTI-valmennukseen voi ohjautua montaa eri väylää pitkin. Valmennukseen ohjaava taho ei ole automaattisesti oikeutettu saamaan tietoa valmennuksen etenemisestä. Nuoren tehdessä yhteistyötä valmentajansa kanssa, toimii valmennus kuntoutusta tukevana tekijänä. Saamistamme tutkimustuloksista ilmeni, että sosiaalitoimen työntekijän tehdessä yhteistyötä myös hänellä asiakkaana olevan nuoren ja NUOTTI-valmentajan kanssa tietous nuoren tilanteesta sekä sen etenemisestä oli saumattomampaa.

...on tavattu valmennuksen aikana ja mä pidin sitä itte tosi hyvänä, että ku me tavattiin niinku, me oltiin sen meidän alueen NUOTTI-valmentajan kans niinku tekemisis, että soiteltiin ja sitte muutenki niinku nähtiin asiakasta, niin se mahdollisti sen, että sen takia varmaan kaikkien suunnitelmat on jatkunu vielä sen NUOTTI-valmennuksen jälkeenki, että ei niin, että me on ohjattu NUOTTI-valmennukseen, siellä tapahtuu jotain, sitte se katkeaa ja asiakas siirtyy takasin meille, niin se on ehkä se. (H2)

Kaikki tutkimukseemme vastanneet, joilla oli asiakkaina ollut NUOTTI-valmennukseen osallistuneita nuoria, kokivat valmennuksesta olleen hyötyä sen läpi käyneille nuorille. Myös he, keiden asiakkaista ei kukaan nuori ollut osallistunut tai loppuun asti valmennusta suorittanut, näkivät valmennuksen hyödylliseksi.

Vastaajien joukossa jollain oli myös kokemus nuoren kesken jääneestä valmennuksesta. Kesken jäämisen syy oli nuoren aktiivinen päihdeongelma. Eräs tutkimukseen osallistuneista puolestaan kertoi, että kukaan nuorista, joille valmennusta oli suositeltu, ei ollut suostunut valmennukseen vielä hakeutumaan. Hän kertoi nuoren olevan niitä ”kaikkein eniten tukea tarvitsevia” (W11).

Osa vastaajista kertoi tekevänsä yhteistyötä nuoren ja hänen NUOTTI-valmentajansa kanssa ja täten pysyvänsä jotenkin ajan tasalla valmennuksen etenemisestä. Eräs haastateltava taas koki, että yhteistyötä ei juuri tehdä. Osa taas näki asian niin,

että sosiaalityöntekijä/ -ohjaaja on ohjaavana tahona tietysti mukana myös valmennuksen ajan nuoren elämässä.

Yhteistyö sosiaalitoimen ja Nuotti-valmentajan kanssa on tuonut vahvistusta asiakkaan suunnitelmille. Nuotti-valmennuksen avulla nuorta on voitu motivoida tiiviimmin. (W3)

NUOTTI-valmennuksen hyväksi puoliksi tutkimukseemme osallistuneet kokivat nuoren siitä saaman taloudellisen hyödyn, tuen arkeen ja sen, että valmennukseen on helppo hakeutua. Valmennukseen osallistuja saa kuntoutusrahaa, joka on esimerkiksi toimeentulotukeen verraten paljon parempi etuus. Valmennukseen hakeutumiseen ei tarvita lääkärinlausuntoja tai muutakaan asiakirjaa, riittää, kun nuori itse keskustelee Kelan virkailijan kanssa puhelimesta halustaan osallistua valmennukseen. Hyväksi asiaksi koettiin myös valmentajan liikkuminen asiakkaan tarpeen ja halun mukaan, joten nuorelta ei siis vaadita johonkin toimistotilaan kerta toisensa jälkeen tulemistä. Valmentaja kykenee myös auttamaan nuorta arjen asioissa ja tukemaan lähempää, kuin mihin sosiaalityöntekijä tai -ohjaaja pystyy. Lisäksi tuotiin sellainen huomio esiin, että valmennukseen osallistuneilla nuorilla voi monesti olla epäluuloista tai jopa vihamielistä suhtautumista virkamiehiä ja muita virallisia tahoja kohtaan, joten siinäkin mielessä NUOTTI-valmentaja on ehkä miellyttävämpi taho nuoren kohdata.

Yksi suurimpia hyötyjä on valmennuksesta saatava taloudellinen tuki. Se sitouttaa tiukilla olevaa nuorta valmennukseen. (W1)

Lisäksi Nuotti-valmentaja voi näyttäytyä asiakkaille muuna kuin viranomaisena ja tästä johtuen työskentely voi saada uudet lähtökohdat. (W3)

Nuoren asioihin on pystytty tarttumaan paremmin ja moniulotteisemmin. Käytännön asioiden hoitamiseen jää aikuissosiaalityössä liian vähän aikaa, joten nuotti on tarjonnut paljon tukea arkityöhön. (W6)

Valmennuksen kehitettäviä puolia nousi tutkimuksessamme myös esiin. Tosin niissä hajontaa oli enemmän vastaajien kesken kuin mitä koetuissa hyödyissä. Eräs vastaajista koki kaipaavansa enemmän yhteistyötä valmentajan ja nuoren kanssa "...se olis kyllä ihan hyvä idea, että olis enemmän sellasta yhteistyötä..." (H1). Pari tutkimukseen osallistujaa koki valmennuksen keston olevan liian lyhyt.

...Kyllä mä toivoisin, et se ois ehkä vähän pitempi. ...että ku se on aika lyhyt se aika itelleki, ku on noit sosiaaliset kuntoutukses olevia nuoria, ni se vuosi on oikeestaan aika lailla se, että sitte huomaa, että Hei, nyt, nyt tapahtuu jotain. (H1)

Eräs haastateltava kertoi myös asiakkaanaan olleen nuoren saaneen hieman jatkokaikaa valmennukselle. Se kertoo paitsi siitä, että valmennuksen kesto ei ollut riittävä, mutta toisaalta myös siitä, että Kela on ollut valmis joustamaan hieman valmennuksen maksimikestosta nuoren edun mukaisesti.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme tarkoitus oli tutkia NUOTTI-valmennuksen hyötyä Etelä-Pohjanmaan alueella aikuissosiaalityötä tekevien näkökulmasta. Tarkoituksemme oli selvittää myös, millaisista lähtökohdista nuoret valmennuksen pariin siirtyivät, minne nuoret valmennuksen jälkeen etenivät sekä millainen merkitys valmennuksella on aikuissosiaalityötä tekevän näkökulmasta nuoren yhteiskuntaan uudelleenkiinnittämisessä. Tässä luvussa käsittelemme tutkimuksessa saatuja tuloksia peilaten niitä aiemmin työssä esiteltyyn teoriaosuuteen. Johtopäätökset jaamme kappaleiksi tutkimuskysymysten mukaan, kuten tutkimustuloksiakin esitellessä. Näin vastaukset ovat helposti nähtävillä.

Tutkimustulosten mukaan NUOTTI-valmennus on auttanut useaa nuorta pääsemään elämässään eteenpäin. Eteenpäin meneminen on yksilöllistä ja tarkoittaa jokaisen kohdalla eri asioita. NUOTTI-valmennuksessa mukana olleista nuorista joku oli saanut oman asunnon, joku opiskelupaikan. Tuloksista selvisi myös, että valmennuksen ansiosta joku oli havahtunut ajatukseen siitä, mitä halusi omalla elämällään tehdä.

NUOTTI-valmentajalla koettiin olevan suuri merkitys valmennuksen onnistumisessa. Hyvän yhteistyön avulla saavutettiin uudenlaisia tuloksia. Positiivinen kokemus oli myös valmentajan näyttäytyminen muuna kuin viranomaisena. Tämän vuoksi työskentely sai uudenlaiset lähtökohdat. NUOTTI-valmentaja koettiin eräänlaisena ”rinnalla kulkijana” nuorelle. Tavoitteet ja tulevaisuuden suunnitelmat selkiytyivät monella ja samalla motivaatio omaa elämää kohtaan lisääntyi. Valmentaja on myös työllään saanut lisää tietoa nuoresta ja voinut näin ohjata nuorta kohti oikeanlaisia palveluja. Tulokset, joita NUOTTI-valmennuksen avulla on voitu saavuttaa, ovat juuri sen kaltaisia, mitä Nurmi (2011, 33) artikkelissaan peräänkuuluttaa. Hän näkee, että syrjäytymisuhan alla olevien tai syrjäytyneiden nuorten kanssa tulisi yhdessä pohtia heidän tulevaisuuttaan ja miettiä eri vaihtoehtoja heidän sen hetkiseen tilanteeseensa sekä auttaa heitä asettamaan koulutus- ja uratavoitteita ja konkreettisia suunnitelmia näiden toteuttamiseksi.

Silloin, kun sosiaalitoimen asiakas osallistuu aikuissosiaalityöntekijän tai -ohjaajan ohjaamana NUOTTI-valmennukseen ja saa siitä tilanteeseensa jotain apua, voidaan ajatella myös aikuissosiaalityöntekijän tai -ohjaajan näkökulmasta heidän työnsä tavoitteen täyttyvän, jos ei nyt kokonaan, mutta edes jonkin verran - onhan sosiaalityön tavoitteena saada aikaan muutosta asiakkaan tilanteessa (Raunio 2010, 59).

Aikuissosiaalityötä tekevä on vain yksi taho, joka ohjaa nuoria NUOTTI-valmennuksen pariin. Tutkimuksemme rajoittui Etelä-Pohjanmaalla nuorten parissa työskenteleviin aikuissosiaalityötä tekeviin henkilöihin, joten tuloksissamme tulee huomioida, että otanta on suppea. Mielestämme kuitenkin lähtökohdat vastaavat ennakkokäsitystämme koskien nuorten lähtökohtia NUOTTI-valmennukseen siirryttäessä.

Tutkimuksessamme esiin nousivat nuorten odotetusti samanlaiset haasteet, joista muun muassa Sandberg ym. (2018, 11) kertovat; arjen hallinnan haasteet, puutteellinen koulutus, epätietoisuus ja mielenkiinnon puute tulevaisuutta kohtaan. Terveystieteelliset rajoitteet, kuten mielenterveydelliset haasteet, olivat myös yksi esiin tulleista lähtökohdista. Tutkimustuloksia tarkastellessa havaitsimme, että osalla nuorista tilanne oli jo pidemmän aikaa jatkunut samanlaisena. Heillä ei ollut mitään suuntaa, jota kohti olisivat voineet elämässään edetä. Heillä ei ollut työpaikkaa, opiskelupaikkaa eikä välttämättä edes mielenkiintoa hankkia sellaisia. Miettinen ym. (2019, 59) kiinnittivät tutkimuksessaan samaan huomiota. He arvelivat osalla nuorista sekavan elämänvaiheen jatkuneen jo pidempään ja ongelmien kehittymiseen kuluneen aikaa enemmän kuin 1 – 2 vuotta.

Jollain nuorella taas saattoi olla suunta tiedossa, mutta hän tarvitsi siihen intensiivisempää tukea. Sellaista tukea ei ollut sosiaalityötä tekevällä tarjota, joten NUOTTI-valmennuksesta tarjoutui apu tähän ongelmaan.

Tutkimuksen aikana haastatteluissa nousi esiin usein nuoren NUOTTI-valmennukseen lähtemisen oikea-aikaisuus. Aikuissosiaalityöntekijät pitivät tärkeänä sitä, että nuoren lähtökohdat ovat otolliset valmennuksen alkamiselle. Tällä tarkoitettiin esimerkiksi sitä, että nuoren mahdollisen päihdeongelman ollessa akuutti ei vastetta valmennukselle ole. Siinä tapauksessa valmennuksen aloittamista tulisi siirtää siihen

asti, kunnes nuoren päihdeongelma saadaan hallintaan ja hän on valmis sitoutumaan valmennukseen. Sandberg ym. (2018, 34) huomauttavat, ettei nuorta saisi jättää ilman tukea tässäkin vaiheessa vaan olisi yhdessä nuoren kanssa pyrittävä löytämään tarvittavat keinot asioiden kuntoon saamiseen.

Tutkimuksessa selvisi aikuissosiaalityötä tekevien näkökanta siihen, mihin nuori NUOTTI-valmennuksen jälkeen useimmiten etenee. Aikuissosiaalityötä tekevien näkökanta on, että nuoret siirtyvät kuntouttavan työtoiminnan pariin. Opiskeluihin siirtyminen tai opintoihin palaaminen oli myös yksi toteutuneista etenemissuunnista. NUOTTI-valmennuksen ansiosta saatu konkreettinen tuki nuorelle koettiin positiivisena asiana. Muita reittejä nuorelle olivat sosiaalinen kuntoutus tai Kelan jokin muu ammatillinen kuntoutus.

NUOTTI-valmennuksen avulla nuori pääsee osaksi yhteiskuntaa osallisuuden kautta. Kuten teoriaosuudessa totesimme, osallisuus on moniulotteinen käsite ja siksi sitä ei ole helppo rajata. Särkelä-Kukon (2014, 35) määritelmän mukaan osallisuus on tunne johonkin kuulumisesta ja mukana olemisesta. Tutkimuksessa nuorten osallisuus ja yhteiskuntaan kiinnittyminen näkyi opiskelujen aloittamisen, jatkamisen tai eri palvelujen kokeilemisen muodossa. Eri palveluiksi lukeutuu esimerkiksi kuntouttava työtoiminta. NUOTTI-valmennuksen aikana nuori kehittää työelämätojojaan sekä vahvistaa kykyä nähdä itsensä työntekijänä (Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus 2019, 8). Valmennuksen jälkeen nuoren siirryttyä kuntouttavan työtoiminnan pariin saa nuoren työkyvyn vahvistus luontevaa jatkumoa. Nuorten koettiin NUOTTI-valmennuksen avulla saavan onnistumisen kokemuksia, mikä vahvistaa heidän itseluottamustaan ja luo tunteen siitä, että on osa yhteiskuntaa. Särkelä-Kukko ja Rouvinen-Wilenius (2014, 9) määrittelevätkin, että yksilö voi olla osallinen niin omassa elämässään kuin myös yhteiskunnassa. Valmennus on myös joidenkin nuorten kohdalla selkiyttänyt heidän mielenkiintoaan omaa tulevaisuuttaan kohtaan sekä herättänyt pohtimaan yleisesti omia asioitaan. Merkittävä huomio tutkimuksen aikana yhden nuoren kohdalla oli se, että valmennuksella oli havaittu olleen positiivisia muutoksia hänen asenteessaan omaa elämäänsä kohtaan. NUOTTI-valmennuksen koettiin muuttaneen joidenkin nuorten ajatusmaailmaa esimerkiksi työn tekemisen suhteen.

8 POHDINTA

Kyselomakkeen vastausten perusteella on havaittavissa, että NUOTTI-valmennukseen osallistuneiden nuorten kanssa työskennelleistä vastaajista ainoastaan yksi ei ole itse ohjannut koskaan nuorta valmennukseen. Siitä ei kuitenkaan voida vetää suoraan johtopäätöstä, että kaikkien muiden vastaajien valmennukseen osallistuneet nuoret olisivat heidän itsensä sinne ohjaamia, koska ohjaavia tahoja voi muitakin ja nuori on voinut olla aikuissosiaalitoimessa asiakkaana saman aikaisesti, kun on osallistunut NUOTTI-valmennukseen jonkin muun tahon ohjaamana.

Huomasimme haastateltavia tahoja etsiessämme, että kaikissa Etelä-Pohjanmaan alueen sosiaalitoimistoissa ei välttämättä ollut ollut ainuttakaan NUOTTI-valmennukseen ohjausta tai edes asiakkaana nuorta, jolla tiettävästi olisi kokemus NUOTTI-valmennuksesta. Asiaa emme erikseen kysyneet, mutta oletamme ettei heillä ollut ollut edes asiakkaana muun tahon valmennukseen ohjaamaa nuorta. Näin oletamme siitä syystä, että mikäli aikuissosiaalitoimen asiakkaana olevalla nuorella on etuutena kuntoutusraha, sen alkuperä tulee keskusteluissa tai esimerkiksi palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä selville, ellei nuori itse tuo esille osallistumistaan valmennukseen. Tätä kautta siis sosiaalityöntekijä/ -ohjaaja tulisi valmennuksesta tietoiseksi. Pohdimme mahdollisia syitä sille, miksi joillain paikkakunnilla NUOTTI-valmennukseen ohjausta ei ollut käytetty lainkaan. Eräs syy tuli yhdessä kyselylomakkeen vastauksessa sekä myös haastatteluluvan anomisvaiheessa esiin; se, ettei kukaan nuorista ollut siihen mennessä valmennukseen suostunut haikutumaan. Tämä tietysti herätti lisäkysymyksiä, kuten miksi kukaan nuorista ei ollut kiinnostunut valmennuksesta. Pohdimme, onko valmennuksesta kertomisessa ja sen esittelyssä ollut jotain epäselvää tai onko työntekijällä itsellään jonkinlaisia negatiivisia ajatuksia kyseisestä valmennuksesta. Esimerkiksi jos työntekijällä itsellään ei ole oikein selkeää kuvaa valmennuksesta, sen tarkoituksesta, kohderyhmästä tai eduista, se voi mahdollisesti vaikuttaa hänen haluunsa markkinoida valmennusta nuorille. Saattaa myös olla, että nuoren parissa työskentelevä, esimerkiksi nuorisokodin ohjaaja, ei ole tietoinen valmennuksesta. Kela voisi markkinoida valmennusta myös muille tahoille, jotka työskentelevät päivittäin nuorten parissa, jotta nuoria osattaisiin ohjata palvelun pariin enemmän. Vastauksista kävi myös ilmi, että valmennusta oli tarjottu nuorille, joilla ei ollut valmiuksia suuren tuen tarpeen

vuoksi valmennukseen osallistumiseen. Itseämme valmennuksen käyttämisen paikakuntakohtaisuus jäi mietityttämään, ja näkisimme sen tutkimisen arvoiseksi asiaksi.

NUOTTI-valmennuksen kehittämisen kohteista saimme pari vihjettä. Eräs haastateltava näki, että Kela voisi ehkä markkinoida valmennusta paremmin ja järjestää asiasta sosiaalityöntekijöille ja -ohjaajille aika ajoin koulutuksia, joilla asian saisi nostettua tuoreeseen muistiin. Muutoin valmennuksesta koettiin tietoa olevan saatavilla, mutta ehkä vaativan työntekijältä omaa aktiivisuutta sen löytämiseksi. Valmentajiin oltiin pääasiassa tyytyväisiä. Osa koki tekevänsä valmentajan ja nuoren kanssa yhteistyötä valmennuksen aikana. Ainoastaan yksi vastaaja koki, että sitä ei ole, mutta se olisi hyvä asia. Jäimme pohtimaan, oliko tässä yhteistyötä kaipaavassa tapauksessa asia valmentajasta, nuoresta, kyseisestä vastaajasta vai kaikkien yhteissummasta kiinni. Meille tuli kuitenkin tunne siitä, että pääasiassa alueen NUOTTI-valmentajat koettiin oikeanlaisiksi henkilöiksi kyseiseen työhön. Ehkä asiaa voisi uudella tutkimuksella selvittää lisää.

Asia, joka nousi erään haastateltavan mietinnöistä, koski NUOTTI-valmennuksen ikärajan ylittävien henkilöiden tarvetta samantapaiseen valmennukseen. Hän koki, että tällainen henkilökohtainen valmentaja tekisi varmasti monelle aikuisellekin sosiaalitoimen asiakkaalle hyvää. Heillä kun saattaa olla ihan samanlaista suunnatonta elämässään, haasteita itsetunnon ja omiin kykyihin luottamisen kanssa, kyvyttömyyttä hoitaa omia asioitaan ja ponnistella eteenpäin pääsemiseksi.

Opinnäytetyömme aiheen valinta muodostui mielenkiinnosta aihetta kohtaan. NUOTTI-valmennus oli meille täysin vieras asia, emmekä löytäneet siitä paljoa tutkittua tietoa sen ollessa niin uusi palvelu, joten otimme tutkimuksen myös haasteena. Pidimme tärkeänä myös sitä, että NUOTTI-valmennus saisi enemmän näkyvyyttä, sillä palveluna se on loistava. Oman kokemuksemme kautta huomasimme, että tietoisuus NUOTTI-valmennuksesta on suhteellisen vähäistä. Mielestämme saimme tutkimuksemme avulla vastauksia mieltämme askarruttaneisiin kysymyksiin. Toivomme, että tutkimuksemme tuo yleisesti tietoutta NUOTTI-valmennuksesta, mutta myös antaa kuvan sen vaikuttavuudesta Etelä-Pohjanmaan alueella.

nuorten parissa toimiville tahoille. Itse saimme myös paljon tietoa NUOTTI-valmennuksesta teorian tiedon sekä tutkimuksemme muodossa. Koemme tästä olevan hyötyä tulevaisuudessa siirtyessämme työelämään.

Päätimme rajata opinnäytetyön aikuissosiaalityötä tekeviin henkilöihin, sillä tarkoituksenamme oli saada selville se, miten hyvin he työssään hyödyntävät NUOTTI-valmennusta ja mikä on heidän näkemyksensä NUOTTI-valmennuksen vaikuttavuudesta ja sen hyödyistä Etelä-Pohjanmaan alueella. Etelä-Pohjanmaa alueena kiinnosti siksi, koska olemme itse siltä alueelta kotoisin. Lisäksi rajaaminen aikuissosiaalityötä tekeviin henkilöihin tehtiin siksi, ettei työ laajene liian suureksi ja näin ollen heikennä tutkimuksemme laatua.

Meillä kummallakin oli ajatuksena tehdä nuoriin liittyvä opinnäytetyö. Päätös yhteistyöstä oli luonteva, sillä jaoimme saman mielenkiinnon kohteen emmekä olleet kumpikaan tehneet tällä koulutustasolla opinnäytetyötä aikaisemmin. Yhdessä tekeminen toi haasteita aikataulujen sovittamisen kanssa, mutta ajan löydyttyä oli sen käyttö tehokasta. Matkan aikana koimme useita erilaisia haasteita, mutta yhdessä selvisimme niistä huumoria hyödyntäen. Yhdessä saimme myös laajemman näkökulman asioihin ja saimme tukea toisiltamme koko prosessin ajan. Opinnäytetyön alussa asettamamme aikataulu toimi hyvänä motivaation lähteenä ja siitä pidimme tiukasti kiinni, vaikka matkan aikana useita esteitä tulikin. Olemme tehneet parhaamme ja olemme tyytyväisiä opinnäytetöihömme.

Opinnäytetöprosessimme alkoi syksyllä 2019. Asetimme tiukan aikataulun ja tavoitteemme oli valmistua keväällä 2020. Syksy 2019 oli aikataulujen puolesta haastava, sillä suoritimme samaan aikaan muita opintoja. Saimme kuitenkin kirjoitettua ja esiteltä teoriaosuuden sekä laadittua Webropol-kyselyn sinä aikana. Alkuvuodelle 2020 jätimme tutkimusosuuden tekemisen ja tammikuussa 2020 haimme tutkimusluvut. Tutkimuslupien saaminen kesti liki kaksi kuukautta, sillä muutama organisaatio, joille lupahakemuksen lähetimme, olivat hukanneet lupahakemuksemme muiden sähköpostien sekaan. Luvat saatuamme jouduimme kiirehtimään haastatteluiden kanssa, sillä meillä oli vielä tutkimusosuus kirjoittamatta. Tutkimuslupia odotellessa keskityimme jo kirjoitettuun teoriaosuuteen. Huomasimme, että se ei ollut johdonmukainen, joten järjestimme sisällysluettelon uudelleen. Uusi sisällysluettelo selkeytti työtä ja teki siitä johdonmukaisen. Tarkoituksemme oli

saada opinnäytetyö valmiiksi maaliskuun loppuun mennessä, jotta voisimme osallistua huhtikuun opinnäytetyöseminaariin ja näin varmistaa valmistumisemme toukokuussa 2020. Tutkimusosuus rakentui tiiviin työskentelyn muodossa maaliskuun lopussa 2020, ja työtämme täydensimme vielä opinnäytetyöseminaarissa saamiemme neuvojen mukaisesti huhtikuun 2020 alkupuolella.

Haasteet seurasivat tunnollisesti prosessimme edetessä, ja teimme paljon töitä opinnäytetyömme ulkoasun parissa. Tietotekniikka ei ollut vahvuutemme, ja jouduimmekin loppumetreillä vielä luomaan opinnäytetyöllemme uuden pohjan. Seuraavan jännitysmomentin prosessimme loppuun toi maailmalla vallitseva koronavirus. Sen vuoksi oppilaitoksissa siirryttiin etäopetuksen pariin, emmekä voineet työskennellä oppilaitoksessamme opettajien läsnä ollessa. Oppilaitosten ollessa suljettuja myös opinnäytetyöseminaari muutti toteutustapaansa; esitimme opinnäytetyömme Skypen kautta.

Aikataulumme oli näin laajaan työhön hieman tiukka, erityisesti muiden opintojen kanssa samanaikaisesti tehtynä, joten mikäli joskus vielä laadimme tässä mittakavassa olevan työn, niin varaamme sille hieman enemmän aikaa. Webropol-kysymyksiä olisimme voineet miettiä hieman tarkemmin, sillä olisi ollut hyödyllistä saada tietää haastateltavien taustatietoja esimerkiksi siitä, miten kauan he ovat työtä nuorten parissa tehneet. Olisimme myös voineet hakea tutkimusluvut heti opinnäytetyöprosessin alussa, niin meille ei olisi tullut niin kiire työn valmiiksi saamisen kanssa.

Sosionomi (AMK) -tutkintoon kuuluva osaaminen on jaoteltu kuuteen eri kompetenssiin, jotka ovat: sosionomin eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen sekä johtamisosaaminen. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto 2010.) Opinnäytetyössämme korostuivat etenkin kompetenssit, jotka koskivat eettistä osaamista sekä tutkimuksellista kehittämisosaamista. Eettinen osaaminen liittyy opinnäytetyöprosessiin olennaisesti, sillä tutkimuksessa tehtyjen haastattelujen kohdalla tuli ajatella eettisesti esimerkiksi säilyttämällä heidän anonymiteettinsä. Aineiston hävittäminen tuli suorittaa myös asianmukaisella tavalla. Tutkimuksellinen kehittämisosaaminen kuuluu myös opinnäytetyöprosessiin. Olemme kehittäneet tätä osaamista erityisesti tämän prosessin aikana, sillä koko tutkimusprosessi on ollut meille uusi asia. Emme olleet koskaan

tehneet tutkimuslupaa vaativia haastatteluja, joten jo pelkästään lupaprosessi oli meille opettavainen.

LÄHTEET

- Aalberg, V. & Siimes, M. 2007. Lapsesta aikuiseksi. Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Nemo.
- Aaltonen, M., Ojanen, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 1999. Nuoren aika. 2. uud. P. Porvoo: WSOY.
- Allardt, E. 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö.
- Blomgren, S. & Kivipelto, M. 2012. Valtaistus – Valtakunnallinen aikuissosiaalityön kartoitus. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 27/2012.
- Buusti ry. 2020. Tähtiportti. [Verkkosivu]. [Viitattu 12.4.2020]. Saatavana: <https://buustiaelamaan.fi/palvelu/tyollistymispalvelut/tahtiportti/>
- Eurostat. 7/2017. Statistics on young people neither in employment nor in education or training. [Verkkosivu]. [Viitattu 31.10.2019]. Saatavana: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training#Young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training
- Forss, P. & Vatula-Pimiä, M-L. 2014. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. 5. uud. p. Porvoo: Edita.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Juhila, K. 2008. Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön areenat. Teoksessa: Jokinen, A. & Juhila, K. (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino.
- Juhila, K. 2018. Aika, paikka ja sosiaalityö. Tampere: Vastapaino.
- Kajantie, E., Hovi, P., Eriksson, J., Laivuori, H., Andersson, S. & Räikkönen, K. 2013. Alkaako syrjäytyminen jo kohdussa? Teoksessa: J. Reivinen & L. Vähäkylä (toim.) Ketä kiinnostaa?: Lasten ja nuorten hyvinvointi ja syrjäytyminen. Helsinki: Gaudeamus, 23.
- Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

- Kananen J. 2008. Kvali, Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän Yliopistopaino.
- Kananoja, A. & Karjalainen, P. 2017. Hyvinvoinnin edistäminen ja yhteisötyö sosiaalipolitiikan uusissa rakenteissa. Teoksessa: Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma, 156 - 169.
- Kananoja, A. 2017. Sosiaalityö ammattina. Teoksessa: Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma, 27-32.
- Kansaneläkelaitos (Kela). 8.5.2019. NUOTTI-valmennus. [Verkkosivu]. [Viitattu 27.8.2019]. Saatavana: <https://www.kela.fi/nuottivalmennus>
- Karjalainen, P. 2017. Aikuissosiaalityö. Teoksessa: Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma, 247-259.
- Karjalainen, P., Metteri, A. & Strömberg-Jakka, M. 2019. Tiekartta 2030- Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön tulevaisuusselvitys. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:41. [Viitattu 23.8.2019]. Saatavana: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161612/R41_19_Tiekartta_2030.pdf
- Kelan kuntoutuksen palvelukuvaus. 1.1.2019. Nuotti-valmennus. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Kansaneläkelaitos, etuuspalvelujen lakiyksikkö, kuntoutusryhmä ja kuntoutuspalvelujen ryhmä. [Viitattu 4.9.2019]. Saatavana: <https://www.kela.fi/documents/10180/751941/NUOTTI-+valmennus+palvelukuvaus.pdf/1e43d15a-cdf7-40b8-afd9-2c68eae15ab7>
- Keltikangas-Järvinen, L. 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.
- Koppa. 9.3.2010. Tutkimuksen toteuttaminen. [Verkkosivu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 12.4.2020]. Saatavana: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen>
- Koppa. 21.4.2016. Teemoittelu. [Verkkosivu]. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 21.3.2020]. Saatavana: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/teemoittelu>
- Koskinen, S., Lundqvist, A. & Ristiluoma, N. (toim.) 2012. Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011. [Verkkojulkaisu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenesprint- Suomen yliopistopaino Oy. [Viitattu 27.8.2019]. Saatavana: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90832/Rap068_2012_netti.pdf

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Bookwell.

Käsitteet. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 12.4.2020]. Saatavana: <https://www.stat.fi/meta/kas/index.html>

L 22.9.2000/812. Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.

L 30.12.2014/1301. Sosiaalihuoltolaki.

Mason, J. 2002. Qualitative interviewing: asking, listening and interpreting. Teoksessa: May, T. (toim.) Qualitative research in action. London: SAGE.

Miettinen, S., Välimaa, O., Mäntyneva, P., Kaisvuori, T., Hakala, P. & Mäki, S. 2019. "Apu on ollut mittaamattoman arvokasta": Kelan nuorten ammatillisen kuntoutuksen uusi NUOTTI-valmennus ja suullisen hakemisen malli. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Kansaneläkelaitos. Kelan tutkimus, Työpapereita 150/2019. [Viitattu 3.2.2020]. Saatavana: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/304934/Tyopapereita150.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Myrskylä, P. 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelujen ulkopuolella. [Verkkojulkaisu]. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 12/2011. [Viitattu 27.10.2019]. Saatavana: <https://tem.fi/documents/1410877/3346190/Nuoret+ty%C3%B6markkinoiden+ja+opiskelun+ulkopuolella+17032011.pdf>

Notkola, V., Pitkänen, S. & Tuusa, M. 2013. Julkiset peruspalvelut ehkäisevät nuorten syrjäytymistä. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 14.4.2020]. Saatavana: https://yhteisomedia.fi/files/attachments/kuntoutus-lehden_artikkelit/2013/notkola-pitkanen-tuusa.pdf

Notkola, V., Pitkänen, S., Tuusa, M., Ala-Kauhaluoma, M., Harkko, J., Korkeamäki J., Lehikoinen, T., Lehtoranta, P., Puumalainen, J. 2013. Nuorten syrjäytymisen. Tietoa, toimintaa ja tuloksia? [Verkkojulkaisu]. Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2013. Helsinki: Eduskunta. [Viitattu 27.10.2019]. Saatavana: https://www.eduskunta.fi/FI/tietoaeduskunnasta/julkaisut/Documents/trvj_1+2013.pdf

Nuoren ammatillinen kuntoutus. 28.8.2019. [Verkkosivu]. Helsinki: Kansaneläkelaitos. [Viitattu 30.10.2019]. Saatavana: <https://www.kela.fi/nuoren-ammattillinen-kuntoutus>

Nurmi, J-E. 2011. Miksi nuori syrjäytyy? [Verkkolehtiartikkeli]. NMI-bulletin 21 (2), 28-35. [Viitattu 27.8.2019]. Saatavana: <https://bulletin.nmi.fi/wp-content/uploads/2011/04/Nurmi.pdf>

Nurmi, J-E., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

- Nurmi, J-E. 2014a. Nuoruus. Teoksessa: Nurmi, J-E, Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppala, I. (toim.): Ihmisen psykologinen kehitys. Juva: PS-kustannus. 142.
- Raitasalo, R. 1995. Elämänhallinta sosiaalipolitiikan tavoitteena. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 1. Helsinki: Kansaneläkelaitos.
- Raivio, H. & Karjalainen, J. 2012. Osallisuus syrjäytymisen vastaparina. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Terveysturvan ja hyvinvoinnin laitos, osallisuuden edistämisen yksikkö. [Viitattu 27.10.2019]. Saatavana: http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/organisaatio/rakenne/yksikot/osallisuuden_edistaminen/osallisuus_syrjaitymisen_vastaparina.
- Raunio, K. 2010. Olennainen sosiaalityössä. 2. uud. painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Raunio, K. 2006. Syrjäytyminen: sosiaalityötä kiinnostavia näkökulmia. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry. Vaajakoski: Gummerus Oy.
- Rinne, P. & Saarijärvi, A. 2014. Eteläpohjalaisten nuorten näkemyksiä ja kokemuksia hyvinvoinnista sekä hyvinvointipalveluista. [Verkkojulkaisu]. Teoksessa: Etelä-Pohjanmaan hyvinvointikatsaus 2014. Etelä-Pohjanmaan Liitto. [Viitattu 30.3.2020]. Saatavana: https://www.epliitto.fi/images/B_67_Etela-Pohjanmaan_hyvinvointikatsaus_2014.pdf
- Rouvinen-Wilenius, P. 2014. Kohti osallisuutta - mikä estää, mikä mahdollistaa. [Verkkojulkaisu]. Teoksessa: Jämsén, A. & Pyykkönen, A. (toim.) Osallisuuden jäljillä. [Viitattu 26.10.2019]. Saatavana: <https://www.pksotu.fi/pksotu/wp-content/uploads/2018/02/osallisuuden-j%C3%A4ms%C3%A4n-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV – menetelmäopetuksen tietovaranto. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 21.3.2020]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavana: https://www.fsd.tuni.fi/metodimaopetus/kvali/L7_3_4.html
- Sandberg, E., Jokinen, S., Kärkkäinen, J., Lämsä, R., Löfstedt, J., Nordlund-Spiby, R., Pajunen, M., Raivio, H., Rouvinen, J. & Valkeinen, H. 2018. Toimintakyvyn arviointi 16 – 29 –vuotiailla NEET-nuorilla. Suositus avuksi Kelan ammatilliseen kuntoutukseen ohjattaessa. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Kela. [Viitattu 14.4.2020]. Saatavana: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/250244/Kuntoutustakehittamassa3.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Seinäjoen kaupunki. Ei päiväystä. Tolkkupaja-hanke. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 25.3.2020]. Saatavana: <https://www.seinajoki.fi/kulttuurijaliikunta/nuorisopalvelut/tolkkupaja-hanke.html>

- Simmons, R. & Thompson, R. 2011. NEET young people and training for work: Learning on the margins. [Verkkokirja]. Stoke-on-Trent: Trentham Books. [Viitattu 31.10.2019]. Saatavana EBSCOhost –palvelusta. Vaatii käyttöoikeuden.
- Solin, P., Partonen, T., Suvisaari, J., Tamminen, N. & Viertiö, S. 2018. Psyykkinen toimintakyky ja positiivinen mielenterveys. Teoksessa: Koponen, P., Borodulin, K., Lundqvist, A., Sääksjärvi, K. & Koskinen, S. (toim.) Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa. FinTerveys 2017 –tutkimus. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 4/2018.
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. 2010. Esitys Sosionomi (AMK) – tutkinnon kompetensseista. 15.4.2010. [Viitattu 22.3.2020]. Saatavana: <http://intra.seamk.fi/loader.aspx?id=a938e780-8e09-4547-9b17-b03a08cad9b4>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). Ei päiväystä. Sosiaalityö. [Verkkosivu]. [Viitattu 9.10.2019]. Saatavana: <https://stm.fi/sosiaalityo>
- Särkelä-Kukko, M. 2014. Osallisuuden eriarvoisuus ja eriarvoistuminen. [Verkkojulkaisu]. Teoksessa: A. Jämsén & A. Pyykkönen (toim.) Osallisuuden jäljillä. [Viitattu 28.10.2019]. Saatavana: <https://www.pksotu.fi/pksotu/wp-content/uploads/2018/02/osallisuuden-j%C3%A4ljill%C3%A4-verkkoversio-pakattuna-16052014.pdf>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2015. Tiedä ja toimi. Osallisuutta edistämällä vähennetään eriarvoisuutta. [Verkkojulkaisu]. Helsinki. [Viitattu 27.8.2019]. Saatavana: <http://www.julkari.fi/handle/10024/128983>
- Tiikkainen, P. & Pynnönen, K. 2018. Sosiaalisen toimintakyvyn arviointi ja mittaminen väestötutkimuksissa. [Verkkojulkaisu]. TOIMIA –tietokanta. [Viitattu 27.8.2019]. Saatavana: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132198/18_Sosiaalisen%20toimintakyvyn%20arviointi%20ja%20mittaaminen%20vaestotutkimuksessa.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Tilastokeskus. 5.11.2019. StatFin: 15 vuotta täyttänyt väestö koulutusasteen, maakunnan, kunnan, sukupuolen ja ikäryhmän mukaan, 2007-2018. [Verkkosivusto]. [Viitattu 2.2.2020]. Saatavana: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_kou_vkour/statfin_vkour_pxt_12bs.px/
- Tuomi, J. 2007. Tutki ja lue: Johdatus tieteellisen tekstin ymmärtämiseen. Helsinki: Tammi.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uud. p. Helsinki: Tammi.

- Varantola, K., Launis, V., Helin, M., Spoof, S. K. & Jäppinen, S. 2013. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. [Verkojulkaisu]. [Viitattu 21.3.2020]. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Saatavana: https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Yhteisömedia. 6.7.2016. Ammatillinen kuntoutus. [Verkkosivu]. Helsinki: Kuntoutussäätiö. [Viitattu 27.10.2019]. Saatavana: <https://yhteisömedia.fi/kuntoutujalle/kuntoutuksen-jaottelut/ammattillinen-kuntoutus/>
- Ylistö, Sami. 2009. Tavoiteteoreettinen elämäntiedettä. Selvyyttä sekavaan käsitteistöön. [Verkkolehtiartikkeli]. Sosiologia 46 (4), 286 - 299. [Viitattu 29.10.2019]. Saatavana Elektra –tietokannasta. Vaatii käyttöoikeuden.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

Liite 2. Teemahaastattelurunko

Liite 1. Kyselylomake

1. Oletko työskennellyt nuoren kanssa, joka on käyttänyt / käyttää NUOTTI-valmennusta?
☐ Kyllä
☐ Ei
2. Oletko itse ohjannut nuorta valmennuksen pariin?
☐ Kyllä
☐ Ei
3. Kuinka kauan olet käyttänyt valmennukseen ohjausta yhtenä työvälineenä?
☐ Alle ½ vuotta
☐ ½ - 1 vuotta
☐ Yli 1 vuosi
☐ En lainkaan
4. Millaisista lähtökohdista nuoret ovat valmennukseen siirtyneet?
5. Miten nuoret ovat valmennuksen vastaanottaneet?
6. Koetko valmennuksesta olleen hyötyä nuorelle?
☐ Kyllä
☐ Ei
7. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, miten se näkyy?
8. Oletko kokenut valmennuksella olevan merkitystä nuoren yhteiskuntaan uudelleenkiinnittymisessä?
☐ Kyllä
☐ Ei
9. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kyllä, miten se näkyy?
10. Miten hyöty näkyy sinun näkökulmastasi aikuissosiaalityöntekijänä/ sosiaaliohjaajana?

Liite 2. Teemahaastattelurunko

TAUSTA

1. Oletko työskennellyt nuoren kanssa, joka on käyttänyt/käyttää Nuotti-valmennusta? Oletko ohjannut nuorta valmennuksen pariin?
2. Millaiset olivat nuorten lähtökohdat ja miten valmennukseen päädyttiin?

VALMENNUKSEN JÄLKEEN

3. Miten nuori suhtautui valmennukseen?
4. Miten hyvin nuori sitoutui valmennukseen?
5. Millainen hyöty valmennuksesta on ollut?
6. Onko valmennuksella ollut vaikutusta nuoren elämään? Entä asenteeseen omaa elämäänsä kohtaan? Jos on, niin millaisia vaikutuksia?
7. Millaisena kokemuksena nuori piti valmennusta sen loputtua?
8. Onko nuorta tavattu valmennuksen loputtua tai sen aikana?

KEHITETTÄVÄÄ

9. Koetko valmennuksen olleen riittävää? Miksi?
10. Mitä kehitettävää valmennuksessa mielestäsi olisi?
11. Onko tietous Nuotti-valmennuksesta mielestäsi riittävää? Jos tietoa ei ole tarpeeksi, niin miten sitä voisi lisätä?
12. Olisiko mielestäsi tärkeää saada valmentajalta tietoa valmennuksen etenemisestä? (väliaikatietoja siis) Millaista tietoa?

TARJOTTAVAT PALVELUT

13. Osallistuiko nuori saman aikaisesti valmennuksen kanssa muihin palveluihin sosiaalitoimen kautta? Jos, niin mihin palveluihin?
14. Olisiko mielestäsi hyödyllistä olla muita palveluja saman aikaisesti valmennuksen kanssa? Mitä palveluita?

VALMENTAJAAN LIITTYVÄÄ

15. Millaisia ominaisuuksia hyvällä valmentajalla tulisi mielestäsi olla?

VAPAA SANA